

LLETRES CATALANES

3

LLETRES CATALANES

de

Jordi de MONTSERRAT

3

TOLOSA DEL LLENGUADOC

1946

Biblioteca Montserrat
VI-8
12º . 850

*LLETRES
CATALANES*

*Lletres
Catalanes*

DE

JORDI DE MONTSERRAT

NOU I VELL

3• QUADERN

TOLOSA DEL LENGUADOC

1946

XX

ALS FILLS DE CATALUNYA

1.

SINOPSIS: 1. Adreça.—2. Dues coses.—3. Cos sa.—
4. Primera educació.—5. A les mares.

Estimat Jordi.

JA tens sis anys, i m'has dit que ja sabies de llegir i escriure. Veiam! vull que sigui la meua la primera lletra que rebis per correu postal. Aquesta és la primera felicitació escrita per la diada del teu Sant. Si no acabaves d'entendre-la, la teua mare o l'avi te la faran congegir, bo i explicant-te-la per ço que la compreguis. Que'n deus estar de content que ja ets fas gran, i des d'ara ja ets un homenet que podràs escriure i rebre lletres com els homes! Que tinguis, doncs, una bona diada de sant Jordi i que el teu patró et protegeixi i et faci un bon minyonet.

2. En aquesta lletra vull dir-te, Jordiet, dues coses.

Primera, fa sis anys que tu no eres enlloc del món. Fou la teua mare qui t'hi portà amb infinita joia d'ella i del teu pare, els quals tot just nat t'abraçaren amb tendre amor i besant-te dolçament et donàren penyora perpètua d'afecció, de sollicitud i de sacrifici per la felicitat present i venidora del seu fillet.

Encara en tinc als ulls l'imatge impresa. A l'endemà del teu nèixer, que era justament el 23 d'abril festa de

sant Jordi, per això te'n dius, jo assistia al teu bateig. Anaves tot blanc: l'àvia Montserrat et portava als braços i t'acompanyaven, tots mudats, el teu pare, ple de goig, els teus padrins, els avis, els oncles, els cosins, amics i coneguts de casa teva: tots et seguien a l'església per a batejar-te. Les campanes de la Seu repicaven, repicaven de goig, puix per gràcia del baptisme anaves a esdevenir cristià, és a dir, deixeble de Jesu-Crist i adoptiu de Déu i destinat a l'herència i glòria del cel. Això et dius que no hi ets vingut a aqueix món a fi de disfrutar, ni d'ésser ric, ni de dominar damunt dels altres, sinó per tal de fer salva la teva animeta, marcada amb el senyal del cristià, ungida amb la gràcia de Jesu-Crist, professant la fe rebuda amb el baptisme i complint les obligacions del teu estat, segons els manaments de la llei de Déu, qu'has jurada. Quan seràs gran i reviuràs la teva fe, et faràs cabal que ets en possessió de la veritat, contra la qual res no podran contrastar a la llum ni de la raó ni de l'història els altres sistemes filosòfics o religiosos, que vulguin competir amb la teva fe catòlica, apostòlica i romana, Jordiet meu, has d'entendre-ho bé tota la vida: la llum de la vera fe cristiana és l'única que et guiarà dret pels aspres i sinuosos viaranyes de la vida terrenal entre mals paranyes, espines i marrades, i la sal de la vera doctrina evangèlica, et donarà aquell seny cristià que dona el tremp de justícia i caritat en els afers espirituals i temporals.

Segona: acomplerta la cerimònia del baptisme el teu padrí tingué el bon pensament de presentar-te a l'altar de nostra Dona de Montserrat i del cavaller, màrtir de Jesu-Crist, patró de Catalunya; sant Jordi: com volguent

significar que després d'haver-te dut a les fonts baptismals per a regenerar-te en el Crist, volia posar la teva ànima i tota la teva vida sota la tutela de la Mare de Déu de Montserrat i de Sant Jordi, per ço que esdevinguessis un bon cristià i un gran fill de Catalunya. Que n'eres de bufó amb la medalla de la Verge Maria de Montserrat i de sant Jordi posada al pit amb la llaçada groga de les quatre barres! Tu no sables el que't feien, però els grans prou capien el justíssim simbolisme de l'acte que presentaven.

A mi m'apareixies com un novell plançó, com un rebrot tendre, com un poncell primaveral, prometedor de gaies flors i de dolços fruits. En fer-te la primera besada, valg posar el meu front damunt del teu pit adorant-hi la presència de Déu per la gràcia i venerant alhora el misteri de la novella vida teva. Què penseu que serà aquest infant?—Potser planen damunt d'ells alts destins! Potser l'heroisme de la virtut, potser les grans gestes de la Pàtria el criden a pujar a cims més enlairats, aon la veu de l'ideal ressona excelsior, excelsior, amunt, amunt, més amunt encara! D'ací hom veu la terrible responsabilitat que pesa damunt de tots els qui són al voltant d'aquesta nova vida! Jo tremolo només de pensar que algú o per ignorància o per malícia o per passió pugui desviar-te de la carrera que et senyala la teva estrella, és a saber, la teva destinació providencial.

3. «Mens sana in corpore sano», ço és, esperit sa en cos sa, dius el vell adagi. Es per ço, que els teus pares, i singularment la teva mare, procurarà, com ha procurat fins ara, primerament de complir amb tu els preceptes

de l'higiene infantil, que contribueixen a criar-te fort i sa. I les autoritats, de la seva banda, han de posar-hi també la seva part amb les instal·lacions i establiments i personal necessaris a l'assistència higiènica i sanitària dels infants. Res no s'hi ha de plànyer. Les mares mirin que per a la salut dels infants és molt preferible —fóra d'haver-hi alguna raó greu—la llet materna a la mercenària; mirin que és molt més estimable que les mares tinguin cura elles mateixes dels propis fills, sense lliurar-los, tant com sigui possible, a mans llogades, car els infants, i els fills en general, mancats de les tendreses maternals, d'ordinari es neulen d'esperit, tret d'altres inconvenients de diversos ordres morals i psicològics; mirin qu'elles mateixes han de començar des dels primers dies de l'existència dels seus fillets llur educació amb dulçura i fermesa, amb paciència i discreció, cuidant, però, que no hi predominin el rigor i la por del càstig, ans bé que en ella despleguin la summa eficàcia els mòvils més nobles del premi, lloança i amor.

4. Les mares són joioses dels fills que Déu els dona, són joioses que amb llurs infantaments cooperen amb el Creador a la constant renovació de l'espècie humana: elles han de cooperar també a la constant renovació de la vida social preparant i fent veritables homes sans, intel·ligents, honrats. Tinguin present els pares, i en particular les mares, que allò que siguin els seus fills en la tendra edat, de llei ordinària això seran també quan arribin a grans. Per tal raó en el pedestal dels monuments que l'admiració i la reconeixensa de la Religió i de la Pàtria alça als seus grans fills, caldria afegir-hi ge-

neralment el retrat de la seva mare amb una tarja que digués aquesta llegenda: «A ella ho deo».

La teva mare entre besades i festes t'ha ensenyat les primeres oracions i pràctiques religioses, amb què és degut, per raó natural, i revelació positiva, que tot home honri i pregui Déu; ella ja t'ensenyava igualment les bones maneres d'educació personal i ciutadana; ella mateixa també t'ensenyava de lletra, i ben tost podrà aviar-te a una escola, potser l'«Escola de Mar», o a una altre de mètode semblant, on els ensenyaments es facin amb la llengüa dels teus pares, car les primeres nocions apreses en un idioma, que no és el propi, resulten artificials, que rarament s'assimilen bé, i potser mai profundament.

Amiguet meu, l'ensenyar-vos a vosaltres, que teniu encara un caparró tan petit, és difícil i de molta paciència, i per aquesta raó reclama mestres d'una finor molt exquisida, d'una traça molt hàbil, triats molt discretament entre els millors. Això, quan aniràs, ben aviat, a l'escola, t'obligarà a qu'estimis els mestres talment que fossin els teus pares, i qu'els escoltis amb gran atenció i molta voluntat d'aprendre molt, tot el que ensenyin. I aquest amor a l'estudi i el viu desig d'aprendre és el profit especial que jo voldria que'n treguessis de les classes de la teva edat. Si tenies la sort de trobar un mestre que encertés de fer-te aficionar a l'estudi, de fer-te venir les ganes de saber; quan arribanàs a gran i freqüentaras les classes més altes, no et costarà l'estudi, i l'aprendre et serà fàcil i agradable, preparant-te a una carrera o professió digna de tu i útil a la Pàtria.

El teu padri, com te deia, et portà a l'altar de sant Jordi, volguent dir que desitjava fer-te i veure't bon pa-

triotista i bon ciutadà, qu'estimessis la Pàtria, que Déu t'ha dat. Catalunya, per tal de servir-la i d'honrar-te servint-la. Aquest motiu constreny tot català d'estimar i conèixer bé la llengüa, la literatura, la geografia i l'història de Catalunya, amb les seves tradicions i usatges per damunt de les altres. I aquesta raó obliga tot bon ciutadà patriota d'allunyar-se del ciutadà, el que sigui, que gosi malparlar-te'n o vulgui afeblir-te'n l'estimació i l'amor. El patriotisme, aquest culte honest i raonable de la Pàtria, en la teva edat, i en la dels altres més grans tampoc hi sobra, es nodreix i creix amb cants, danses, jocs, històries, contes i lectures ben triades, dites amb parsimònia i veritat, que remembren les gestes i les tradicions pàtries.

El patriotisme, que tot ciutadà cal que tingui envers la seva veritable Pàtria, i en particular l'amor de Catalunya qu'hem de tenir tots els vers catalans, no vull que sigui ni cridaner, ni egoïsta, que flauegi per les dificultats, o que es dongui pel diner; ans bé ha d'ésser conscient, ferm i sacrificat. El patriotisme sense sinceritat, sense fermesa, sense sacrifici és bord, és pres per un mitjà d'egoïsme vividor.

5. Ben venturoses són les mares catalanes, que poden fer ofrena a Déu per a ésser bons cristians, i a la Pàtria per a servir-la, d'una abundosa garlanda de fills. Jo les prego que no vulguin escoltar-se, si no era per a fer-ne menyspreu o escarnir-los, els vents malsans, que'ns venen principalment d'enllà del Pirineu per a induir la dona catalana a la disminució dels fills, culpable immoral i antipatriòtica. Pel contrari els destins de

Déu, qu'empenyen i guien la nau de la nostra Pàtria, requereixen una molta major densitat de població, de forma que Catalunya no freturi de mans forasteres per a complir la seva alta missió. Bèlgica té 284 habitants per kilòmetre quadrat. Per què no els pot tenir Catalunya? Que rebin, doncs, les mares catalanes, amb esperit alt i confiat els fills, que Déu els vulgui enviar, criant-los sans, criant-los bons, criant-los drets, i preparant-los a la destinació providencial, que porten en venir a aquest món, per a seguir-la en la carrera de llur vida, per al seu bé i al servei de la Pàtria.

Veus ací, petit Jordi, el record que jo volia deixar-te amb ocasió de la teva diada. Prou sé que ara com ara no n'entendràs gaire algunes coses: guarda, però, aquesta lletra, car rellegint-la quan siguis més gran la capiràs fort bé. Fes-la llegir als teus amiguets i a la teva germaneta, la bella Núria, puix les coses, que t'hi dic, també valen per a les nenes.

Ques siguis molt bon minyó, i adéu, Jordiet. Saps que t'estima força el teu amic

JORDI DE MONTSERRAT.

XXI

ALS FILLS DE CATALUNYA, II

2.

SINOPSIS: 1. Entrada.—2. Els joves.—3. Les vocacions.
—4. La formació.—5. El patriotisme.—6. Als
pares.

Benvolguts Maria del Tura i Josep Oriol,

EL vostre germanet Jordi, viu com és, està tot cofoi que comença de fer-se gran i de rebre cartes, i sé que us ha llegit la que vaig escriure-li amb motiu de la seva diada. I ara, ben educat que vol ésser i aparèixer amatent a les lleis de bona cortesia ciutadana, em contesta gentilment amb una xamosa lletra en paper rosa (els nens tot ho veuen de color de rosa) escrita de la seva maneta guiada, me penso, de la mama o de l'àvia o potser de la teva, Maria del Tura, i em diu com m'agraeix la felicitació, i que vosaltres també en voldríeu una com la seva.

2. M'és força grat: sols que la diada de Josep Oriol va passar no fa pas gaire i la de Maria del Tura encara trigarà. Faré una cosa, si un plau; us escriuré ara mateix per a que valgui per a la festa de l'un, ja passada, i per a la de l'altra, que prou vindrà. Ni cal que us expressi amb quin goig us faig aquesta lletra. Car si els més petits són les poncelles de la Pàtria, vosaltres, els joves, en sou les flors obertes a la llum i a l'escalf de l'ideal: ideal que amb la seva llum us penetra i ompla de claretats la vostra intel·ligència i els vostres sentits.

per ço que us ensenyi les vies de Déu i els camins de la vida de les vostres carreres, de les vostres professions i oficis; ideal que amb el seu escalf us abranda del bell amor el cor, que us mena a les grans gestes, que us empeny fins al sacrifici pro aris et focis, per l'altar i per la llar, per Déu i per la Pàtria.

No l'apagueu mai, estimats joves, no apagueu mai, educadors, aquesta flama de l'ideal, que il·lumina i encèn la joventut: car sense llum ni sense escalfor un jove, noi o noia, no arriba a bona maduresa, resta neulat o dona fruits agrosos. Cuideu, només, que aquesta llum sigui pura, que aquesta escalfor sigui neta: llum pura d'errors religiosos, morals i científics; escalfor neta de corrupció, de vicis i d'immoralitat. Si el jovent català de nois i donzelles pujava endut, no a cegues sino amb seny i voluntat, per la força de l'ideal, de primer quina florida d'esperances i promesses, i després quina collita de dolços fruits i bones llavors podran albirar els pares de família, la religió i la Pàtria!

Es tan complexa la vida humana, tantes són les necessitats i conveniències de la vida social des de les altes summitats del misticisme religiós, passant per les produccions agrícoles, comercials i industrials, fins a les variadíssimes manifestacions humanitàries, culturals, literàries, artístiques i deportives de tota mena; que no es trobarà gairebé cap jove qui, amb treball i constància i amb assenyada educació, no pugui esdevenir excel·lent en alguna cosa, si veritablement vol. Car la naturalesa, tan provident en tot, veiem com no manca d'escollir certs individus, homes i dones, i de dotar-los amb les condicions i aptituds especials a les diverses vocacions

exigides per la vida humanal de cada moment històric. D'on brota una responsabilitat, que fa tremolar de por, qu'un educador o dirigent de joventut, o per precipitació o per negligència o per mòvil passional, pugui ofegar o desviar una vera vocació, la qual ben triada, ben regida i ben formada esdevindria una celebritat o un heroi.

3 Els pares, els educadors, els mestres, els dirigents i les mateixes autoritats públiques tenen l'obligació de desvetllar amb interès, de reconèixer amb discerniment, i de conrear amb intel·ligència les vocacions i especialitats, que la major partida dels joves porten a dintre seu, molt sovint sense adonar-se'n, posades sàviament per la naturalesa. Fa pena de trobar donzelles i damiselles, qu'hom veu de bones condicions i capacitats, com perden follament el temps, malmeten llurs aptituds, despenen el diner, malgasten la salut i envileixen llur edat florida ara amb l'esbojarrament del joc o en les futilitats de les diversions i en la buidor de la vida mundana, orbs de tot ideal, de tot aspiració, de tot pensament noble. Pobres joves! quines vides tan inútils, quins talents, quins estudis, quins mestres tan mal aprofitats, quina riquesa tan perduda! Que n'hi hauria de nois i noies, els quals posats en les degudes condicions i ajudats dels mitjans econòmics necessaris, que aquells i aquelles llicencen, resultarien excel·lents en llur professió, en llur ciència, en llur art!

Si al menys, els qui no senten o apaguen la flama pròpia de l'ideal, tinguesin, si més no, la noblesa cívica del mecenatge, segons els ho permeten llurs cabals econòmics, emprats però, prudentment en coses altes, no

en futeses, procurant sobre tot l'institució o foment de institucions duradores, que els permetin desplegar més fàcilment o més intensament llurs activitats o programes.

Ja em sembla de veure el gai estol de no's distingits i de belles noies que, enduts de llur juvenesa i cridats per la seductora veu de l'ideal, pugen a ple pulmó amb bon aire i fort coratge cercant les alteroses excelsituds de llur vocació, d'on enfortits de vida sana i guiats de llum serena devallen a la plana de les nobles realitzacions. Jovent català, enfla't, doncs, adelera't a les sublimes altures de l'ideal: amara't bé de vida i de llum; fes-t'hi fort, fes-t'hi gran, i torne'n més català per a fer una pàtria més forta, una pàtria més gran, una Catalunya més gloriosa!

4. En tots els batecs de la verdadera vida, en totes les manifestacions de la vera cultura, en tots els esplais del veritable benestar, Catalunya ha de participar-hi amb les institucions necessàries, ha de tenir-hi els seus homes excel·lents. No és menester fer-ne ací cap enumeració: l'història general de la cultura en totes les seves nobles demostracions us donarà prou ales a la vostra inspiració. No ha d'havèr-hi cap branca del saber; ni cap manera de cultura, ni cap forma de civilització, que no sigui dignament representada a Catalunya. Què han fet, què fan els altres països? per la dignitat i pel bon nom de Catalunya i per la difusió del bé i de la cultura què hem de fer els catalans? Estudiem-ho, reflexionem-hi, i obrem.

Els uns a les aules universitàries o a les escoles superiors, els altres als tallers d'arts i oficis o a les esco-

les d'aprenentatge, i en especial les noies, ultra de llurs estudis, inclús universitaris, en el conreu de les arts femenines, per exemple del brodat, del ganxet, dels teixits de seda..., tots els joves han de recordar, que són fills de bona mare, hereus del noble Casal de Catalunya. Aquest sol pensament alçarà, oh joves, els vostres coratges a empreses fort enlairades; ell farà que us hi prepareu afanyosament amb bons estudis i diligents aprenentatges, i que us hi lliureu després amb força, amb delit i amb ambició de deixar-hi obres de gran mèrit i de cap de brot.

La vostra subtil intel·ligència i la vostra fina voluntat no han menester de més llongues declaracions o exhortacions. Una cosa vull recomanar-vos, la qual crec de gran utilitat. Per a la vostra més sòlida i més ampla formació us ajudarà, com no podeu pensar-ho, l'institució d'acadèmies literàries, o cercles d'estudis, o seminàris de treball, adès de caràcter general, adès de classes particulars, dirigides per un o més especialistes competents. Als quals faria un prec, val a dir, que tingués sin particular cura de fer exercitar els joves en allò especialment que fa a cada u singular dificultat o entrebanc. I si faig aquest prec és perquè la major part dels professors fan el contrari, puix paren major atenció al llum propi amb el dels alumnes, que al veritable avenç dels escolars. Encara hi ha una altra observació a fer: quan més alta sigui l'especialitat de l'acadèmia, per exemple d'assiriologia, tant més pocs seran els seus socis, mes no par això es pot deixar de tenir-la, car la dignitat de Catalunya ens demana que savis catalans es preparin a representar-la honestament en totes les diver-

ses ramificacions de la cultura. El que pertany a la metodologia de les acadèmies o seminaris de treball, per important que sigui, no és propi d'aquest lloc.

L'experiència mostra que a la joventut li dóna un tremp d'esperit i de caràcter molt particular i una preparació i pràctica de la vida singularment útil i allisonadora, que prengui part, sobriament però, en obres socials, en societats de beneficència, en institucions religioses, en pràctiques de caritat, i en exercicis de cultura, sempre que no li manqui la direcció i prudència de gent gran ben experimentada.

5. Podria semblar impertinent, amb tot això l'educació i la pràctica del patriotisme és de tal importància, té tanta transcendència, que no puc estar-me de dir-vos-en també alguna cosa. Car així com el fill no pot despullar-se, mal vulgui, de la seva relació de fill envers sa mare, d'on neixen tan els drets i deures de fill com els deures i drets de mare; igualment tot ciutadà no pot prescindir de les relacions mútues de la Pàtria envers ell i d'ell envers la Pàtria, a la qual pertany a títol de neixença o d'adopció o naturalisació. Es certament molt agradable de disfrutar de l'ordre, de la prosperitat i del benestar d'una nació ben administrada: mes els ciutadans cal que es convencin que el bon govern, que tothom desitja, és el resultat natural de la conspiració comuna de les autoritats i dels ciutadans per al bé comunal. Si tothom complia en la vida privada i pública els seus deures, podrà també exigir els seus drets: se'n troben, però, molts que només parlen de drets sense rememorar les obligacions. Ara penso particularment en l'obligació de votar

els dies d'eleccions. Es per això que els ciutadans no poden exclamar-se del mal govern, si no han tingut bon seny en l'exercici del vot, o negligint-lo o donant-lo en favor de persones que no podien merèixer confiança, les quals ben sovint, eren prou conegudes per llur passat.

El patriotisme a la vostra edat ja deu ésser conscient, que us serveixi de norma de bon regiment propi i de just discerniment dels fets i de les opinions d'altri. Si els vostres mestres, majorment els d'història i geografia, si la Comissió de Propaganda i altres institucions compleixen bé llur tasca professional i llur obligació patriòtica i ciutadana, sense aconar-vos-en, us trobareu en possessió fonamentada i precisa dels motius racionals i històrics del vostre ver patriotisme. La memòria de l'infinita varietat de traidors ens convenç que de res no serveix en els moments difícils i turbulents un patriotisme buit de raons i de moralitat, sense fonaments històrics interpretats amb justícia i honradesa. El ver patriotisme ha d'ésser fonamentat, que'ns guïi, i, si calia, ens refermi en els deures ciutadans i en la dignitat patriòtica. També és necessari que el nostre patriotisme esdevingui pràctic, car—com en tot—no són pas les paraules cridaneres, sinó les obres positives, les que parlen de nosaltres. I segons això

el bon patriota s'estima la pàtria de veritat i fins al sacrifici, quan cal, ofegant els propis egoïsmes i parant, si és possible, els egoïsmes d'altri, que van contra la Pàtria;

el bon patriota s'estima la seva llengüa, i malda perquè els altres la respectin, i en reclama l'ús en les

lliçons universitàries, en les conferències acadèmiques, en les pregàries públiques del temple de Déu i en la predicació general en les esglésies, talment com ell en fa us en la conversa familiar, en la premsa, en els escrits científics i en les obres literàries;

el bon patriota prefereix els fruits i productes del país propi, procurant-ne la millora de dia en dia, i refusa, tant com pot, els forasters, tenint-ne o podent tenir-ne de propis;

el donzell bon patriota, quan arriba a l'hora de fer la seva llar, no posa ni els ulls ni el cor en una noia forastera, ans troba que són més boniques i més encisadores les pubilles de la seva terra;

i la noia bona patriota no troba en ningú ni enlloc ni tant bon aire ni tanta distinció com la bella distinció i el bon aire dels donzells de la seva Pàtria, no dert per ure nacional, sinó per desig de pau domèstica i d'harmonia ciutadana.

6. No puc cloure aquesta lletra sense adreçar-vos, mares catalanes, una súplica, sense fer-vos, pares catalans, un prec. Amb molta raó esteu satisfets de veure els vostres fills radiants i les vostres rialleres filles com rebrots d'olivera entorn de la vostra taula: ells són la vostra joia i la corona vostra, perquè són el fruit del vostre amor i dels vostres afanys. En aquest tombant de la seva vida no els deixeu pas sols a mercè de tot vent, ans amb igual sol·licitud i finor doneu la darrera mà a l'obra de llur educació: els pares vetllant especialment per llur darrera formació intel·lectual i professional, i les mares dirigint amatentes els pri-

mers batecs de llurs cors, i d'aquesta faisó prepareu-los a l'altíssima funció familiar i ciutadana, que la Providència els té reservada a la ciutat.

Vet ací, caríssims Maria del Tura i Josep Oriol, si no totes, algunes de les coses que volia dir-vos. La vostra fina comprensió i les excelsas aspiracions del vostre cor us faran copsar el sentit i l'abast de certes insinuacions, picades només ací i allà, puix m'ha semblat que ara com ara, millor m'estava de descapdellar una mica solament els punts més importants, adients a la primavera de la vostra vida.

Us felicito pels vostres èxits literaris i pels primers vols d'acció, i m'és plaent, com sabeu, de retre-us el testimoniatge de la meua estimació i amistat

JORDI DE MONTSERRAT.

M. 24 juny 1942,
diada de sant Joan el Baptista.

XXII

ALS FILLS DE CATALUNYA. III

3.

SINOPSIS: 1. Una conversa.—2. Plenitud de la vida.—
3. La més noble preocupació.—4. Historieta.—5. La cultura i la religió.—6. Perfeccionament.—7. El Patriotisme.—8. Acció catòlica i ciutadana.—9. Posició anticatalana.—
10. Peroració.

Distingits amics Carme i Agustí,

LA conversa tinguda entre nosaltres, de fa vuit dies motivada per la lletra als vostres fills, m'obliga a satisfer el prec que'm féreu de posar-vos-la en un escrit semblant.

Dèiem, doncs, que els petits són les poncelles de la Pàtria, els joves les flors, que tot just es baden, prometedors de saborosos fruits, mes que vosaltres, la gent gran, sou els fruits madurs, que ja heu assolit la plenitud de la vida, en tot el seu esclat, i heu constituït el vostre centre professional en ordre al benestar particular i al servei públic.

2. Heu arribat a la plenitud de la vostra vida física i moral. La perfecció de la vida física us representa la obligació d'emprar-la amb seny i de mantenir-la en tota la seva vigoria i pròpia integritat per tal de transmetre-la sana i forta a la vostra niçaga, i preservàr de cares congènites la raça catalana. Car sense caure en la follia de l'«eugènia», tan els pares per amor de llur pròpia família i descendència, com les autoritats per deure de ciutadania i dignitat de la Pàtria, han d'estudiar i prendre els mitjans higiènics de proflaxis individual, fami-

liar i social en l'ús de la persona, en el menjar, el beure, en el treball i en els esbarjos, i particularment en les unions d'individus internament o externament tarats. Ben entès, però, que la reglamentació pública de semblant profilaxis, per a ésser raonable no pot permetre's de llesionar ni la llibertat ni els altres drets de la persona humana: han d'ésser lleis humanes, dictades per homes dotats de raó i guiats per la llei divina. La reglamentació de la profilaxis ciutadana per a la conservació de la raça, forta i bella, deu ésser honesta i assenyada, i mai no pot rebaixar-se al nivell de les normes per a la cria de bestiar. Són dures, si voleu, aquestes expressions, prou que ho veig, mes la realitat les dicta, i no se'n pot prescindir, mal hom vulgui.

3. La segona preocupació vostra són els fills: digna preocupació, la més noble preocupació dels pares, que pensen en llurs fills en la seva cria, en la seva educació, en el seu estat de vida. Una mare, mare nècia, prenía el comiat del seu fill col·legial dient-li: «fes-te gran, i menja força.» Molt mal dit, en tot cas li calia afegir: «estudia bé, i que siguis bon minyó». Pareu bon esment perquè els vostres fills estiguin bons; empenyeu-los perquè juguin i facin esports: freneu-los-en, però, si veieu que s'apodera d'ells la fal·lera del joc, la follia del deport, la frivolitat de les diversions. Els jocs, la gimnàsia, els esbarjos, la dansa, els esports són mitjans bons i honestos, fins necessaris, per a la bona conservació de la salut i bella plasmació del cos: emperò és menester fer més cas de la gimnàsia i dels esports de l'esperit. No consentissiu, com fan molts

pares, que els vostres fills pugin com plantes silvestres, que ningú les poda, ni com bestioles selvatges, que ningú en refrena els mals instints. Amb tot el que digui el cec materialisme, prou sabem, i és la mateixa experiència pròpia qui ens ho confirma, que tots tenim defectes de caràcter i de maneres a redreçar i corregir, tant per consideració a nosaltres mateixos com per deure de civilitat. Aquesta educació del caràcter i de les passions (car les passions ben educades són energies utilíssimes) és obra dels pares amb la cooperació dels mestres de llurs fills. I vet ací perquè, entre altres motius, trets d'alguns casos excepcionals en que l'internat s'imposa, el col·legi ideal per a la millor formació intel·lectual i educació moral dels joves em sembla el migpensionat, que combina el màxim d'avantatges de l'externat i de l'internat amb el mínim, potser, d'inconvenients. Parlo també, i potser principalment, dels internats dirigits per religiosos, que molt sovint com última raó psicològica tenen una finalitat més lucrativa que pedagògica.

4. Ara una cosa a cau d'orella, i baixet, que no ho senti certa gent, car se n'escandalitzaria (escàndol farisaic, per això). En fet d'escollir col·legi jo gosaria dir a les mares catalanes, i als pares encara més, que pel bé de llurs fills, tant com se'ls estimen, i per la dignitat de la Pàtria no els enviïn a l'estranger, volem dir, a certs col·legis aon els mestres, volen a major glòria de Déu, que els alumnes facin les oracions i aprenguin la Doctrina Cristiana, i estudiïn uns llibres servint-se d'una llengüa, que no és la pròpia que Déu

els ha dada amb el seu nèixer a Catalunya. Que no es deixin enlluernar: Catalunya té col·legis netament catalans i catòlics, aon els nois i les nenes hi aprenen tant o més i millor que en aquells que esent i tot a Catalunya, és igual que si fossin a l'estranger. Repareu bé que la majoria dels qui són estat en a.tals establiments fan un posat no gaire o no gens catalanesc, i acostumen d'entrebancar-se'ns en les nostres més lleítimes i justes aspiracions.

Fa pel cas una petita història polonesa, qu'és bo que la sàpiguen els vostres fills. En juliol de 1906 els alemanys introduïren l'ús de la llengüa alemana en l'ensenyament de la religió i del catecisme en les escoles de la Polònia alemana. Els pares dels alumnes en protestaren, i per ordre seva els nois i les nenes refusaren també de respondre a les preguntes fetes en alemany sobre qüestions religioses i de contestar a les oracions dites en alemany. En el poble de Srew el professor Loesch per aquesta raó castigava brutalment els seus deixebles noies i nois de deu a catorze anys, entre els quals foren singularment remarcables el noi Maximilià Swietlik i la nena Josefina Tewnik. Cada alumne havia rebut del professor un Catecisme en alemany; però ells per voluntat de llurs pares li retornaren. Hi hagué una vaga escolar. Això són catòlics! Grans catòlics, qui no pel salari i per les hores de treball, sinó per la dignitat de la religió i de llur llengua nadiua no els feia por de desafiar les fúries tudèsques! (cf. *Les Annales politiques et littéraires*, Paris 48 (1907.1) p. 88-III). Quina vaga no hauria feta aquella mainada, qui nes protestes no haurien alçades llurs pares, si a les

esglèsies els capellans haguessin gosat de resar o predicar en alemany en floc de fer-ho en polac?

5. Vosaltres passàreu ja els vostres estudis, i d'altres feren ja llur aprenentatge, i esteu establerts en la vostra professió de cada u. Ara bé, és opinió de molts i pràctica de la majoria, que després de feta la carrera no es pensa més amb llibres. No crec que sigui prou just aquest pensar: pel contrari, al meu parer, ningú no hi ha en cap disciplina o professió tan savia, al qual no sigui convenient, potser necessari, de continuar estudiant encara per a completar i perfeccionar els propis coneixements, i seguir sempre el curs del moviment d'idees o del progrés que fa la técnica de la carrera o professió pròpia. I és així que jo creuria que les nostres lectures no s'haurien de limitar al diari, a la revista il·lustrada, a la novel·la; ans fóra bo que s'extenguessin a la revista professional o de vulgarització o d'alta técnica i als tractats especials, segons la capacitat pròpia. Per la qual raó, en una altra lletra, dic com es podria facilitar l'us de les revistes, fent suscripcions a les borses circulants de revistes. Semblantment cal parlar dels llibres professionals: la major part n'hauriem de tenir de propis, els millors i ben triats, sense els que hom podria llegir en les biblioteques públiques, o s'els podria fer venir a casa seva pel servei de préstec. Ademés jo desitjaré que la premsa diària contribuís a mantenir i perfeccionar o extendre la cultura professional, amb fulles setmanals o quinzenals, dedicades, en els principals diaris, a les carreres, professions, oficis i a sectors ciutadans espe-

cials més importants, escrites amb tota acuradesa científica i tècnica, evitant però l'enfàrsec. I finalment, fóra també el meu desig que les autoritats acadèmiques i les associacions literàries, els centres recreatius i les organitzacions professionals fundessin cercles d'estudi o acadèmies o escoles de nit, a on homes especialistes de cada professió tindrien lliçons ordinàries o cursos de conferències o parlaments isolats sobre les disciplines que principalment poden interessar els socis de cada ciutat. No faig altra cosa que apuntar-ho: caldria parlar i discutir més menudament la forma pràctica de la realització d'aquesta idea, i dictar-ne les normes pràctiques de realització.

Mes aital conreu de la cultura que jo voldria mantenir constant en la major partida dels nostres catalans, no l'entenc únicament de les coses i disciplines humanes, ans entenc que caldria allargar-lo a les doctrines religioses i morals, com sigui, que—a despit del materialisme—l'home consta de cos i d'ànima i les lleis de la matèria, d'acord amb les exigències de l'esperit, cal que entrin en joc per a l'equilibri i funcionament normal de les facultats de l'home en relació amb els seus últims destins. I aquells mateixos, remarqueu-ho bé, que reneguen de la religió singularment cristiana, o bé diuen restar-li indiferents, podreu molt sovint sorprendre'ls plens de supersticions religioses, o de manies filosòfiques, o de creences espiritualistes, que manifestament declaren o subtilment traeixen, que l'home, a desgrat d'ell mateix i tot, és regit—per naturalesa—segons unes lleis internes superiors a la pura matèria, i que la religió se li imposa

mal ell no vulgui. Que per ço pogué dir Tertul·lià que «d'ànima humana és naturalment cristiana».

Ara bé semblant conreu de l'esperit religiós, que d'una manera o d'altra el trobem en l'home de totes les edats i de totes les contrades de la terra, no ha d'ésser estèril: car la religió és una fe en veritats d'ordre diví, que retorna en dictàmens de vida honesta. D'on ve que hom no pot admetre aquella distinció entre la religió i el negoci, i la literatura, i l'art, i la professió, i la política. Tot al contrari, la literatura, l'art, la professió, la política i el negoci no tenen camp lliure a poder córrer sense cap fre: ans la religió els frena, i els ajusta a les lleis de la raó natural de caritat, de justícia, d'honradesa i a les prescripcions posteriors de la llei divina que les determina més específicament amb totes les seves lleis legítimes i naturals conseqüències.

Entre les mil aplicacions vuli remarcar-ne una, per al temps present importantíssima, anunciada amb aquests sols mots: «el que no vulguis per a tu, no ho vulguis per a ningú.» Amb aquesta sola màxima, qu'és tan de filosofia natural com de precepte diví, singularment promulgat per Jesu-Crist, n'hi ha prou per a trasbalsar el món, i convertir la terra en un paradís, les guerres contínues en pau i concòrdia, sense morts, sense baralles, sense estafes, sense opressions ni injustícies. La realització d'aquest precepte fóra el regne del dret, del respecte i de l'amour. En canvi, l'oblit d'aquesta petita màxima fa que les autoritats i llurs súbdits, que els amos o mestresses i llurs treballadors i familiars, que els metges, cirurgians i farmacèutics,

que els comercçants i banquers, que els advocats, procuradors i jutges tinguin constantment al cor i a les mans aquesta regla i mirall de llur ben obrar: esteu segurs que amb la justa pràctica d'ella d'estalviarien moltes immoralitats i malifetes per on esdevindria una societat humana molt més feliç i millor nivellada segura de trasbalsos i traicins, neta de perturbacions polítiques i socials, quítia d'injustícies privades i públiques. Qu'es desenganyin els homes, qu'es desenganyin particularment els catòlics, mai per mai el món tindrà pau pel d'ictat de la força, sinò per la llei de l'amor.

6. Passem ara a un concepte positivament més constructiu. Justament jo voldria mantenir constant l'esperit del conreu teòric i expositiu dels diversos rams de l'activitat ciutadana per tal que els homes que hi dediquen llur vida amb la pròpia intel·ligència, amb el propi esforç i amb els bens ara propis ara associats, es trobin en ocasió de prendre iniciatives o de fer i rebre suggerències, a fi que l'economia, la producció, l'indústria, el comerç, la ciència, la literatura, l'art i tota mena de cultura i benestar nacional adquireixin de dia en dia nou progrés i major esclat. Als joves he dit que els calia viure en un constant ambient d'un ideal sempre més excels, per tal que saturant-se'n aspirin amb major ànsia i es preparin amb major esforç a la seva realització; més a vosaltres, a qui la madurera dels anys, la plenitud de formació i els deures de la vida us han posat ja en franc estadi de realització, cal dir-vos que tots hem d'estar en permanent i vigorosa el de nostre Balmes tenia per «malhaurat aquell poble

actuació de l'ideal que per pròpia iniciativa, o per suggestió aliena, o per ordre de l'autoritat pública ens és possible de verificar. Si tots o la majoria dels ciutadans prenen llur professió, ofici i ocupació amb semblant ideal d'acord amb les normes de les autoritats, ben tost la vida tan econòmica com cultural de Catalunya, a l'interior i a l'exterior, esdevindria poderosa i florent, admirada dels pobles.

L'execució d'aquest pla ençopegarà amb les dificultats següents: la primera és l'enveja mútua dels mateixos catalans, mesquins o egoïstes; la segona ve de la manca eixorca o de la desviació indigna del patriotisme d'alguns que porten intencions malestrugues, molt contràries als veritables interessos i a la noble dignitat de Catalunya; la tercera procedeix dels polítics d'enllà de l'Ebre, ajudats d'alguns egoïstes d'ençà, qui en tots temps malden d'ofegar la prosperitat catalana, dat que ells no curen de la seva.

A despit d'això, que hi hagi unitat i harmonia entre la majoria dels catalans, que entre ells resplandeixi amb força i amor que amb tenacitat i vigoria es realitzi l'ideal de millor treball i de major benestar públic; i, tinguem-ho per cert minvaran també i fins arribaran a fondre's aquelles dificultats i tots els altres entrebancs. Catalanes i catalans, el progrés sempre creixent del poble català, la dignitat i expansió de Catalunya és a les nostres mans: cal que pensem cada dia i que sovint deliberem entre nosaltres quina cosa més podem fer per Catalunya. Aquell seny tan clar i tan català com el de nostre Balmes tenia per malhaurat aquell poble en el qual l'ordre no podia ésser mantingut **altrament**

que per la mà d'un home extraordinari» (*Aliances d'Espanya*, II). Fixeu-vos-hi bé, i trobareu que tenia molta raó. Coratge, doncs, i bon pit, amunt, sempre amunt a la vera conquesta i realització d'un ideal més enlairat, d'una perfecció més excelsa. Per més que no caldria dir-vos-ho, prou compreneu que diferents conceptes exposats tenen aplicació en les diverses manifestacions i actes de l'Acció Social temporal i catòlica.

7. El que porto dit em mena naturalment a adreçar-vos alguns mots sobre el patriotisme. A la vostra edat suposo que el patriotisme té ja en vosaltres les arrels tant fondes, i tot el nervi de convicció, que us guïïn i tota la vitalitat dinàmica que us empenyi a la participació en la vida pública de la Pàtria per tal de cooperar en harmonia i segons les normes de l'autoritat als nobles destins interiors i exteriors de Catalunya. Quina hagi d'ésser en concret la cooperació personal patriòtica no és gaire fàcil de determinar-la: En general serà obra de la pròpia inspiració segons les circumstàncies, els moments i les condicions de cada u; mes en particular remarcaré que sens dubte mereixen extraordinàriament bé de la Pàtria, els ciutadans, qui s'afanyen per la summa perfecció i màxim progrés de llur estament, com deia suara; també és un deure patriòtic l'exercici assenyat del vot en temps d'eleccions ciutadanes, car si tots desitgen disfrutar del benestar d'uns bons governants rau damunt de tots la responsabilitat de l'encert o desencert de les eleccions: don ve que són hipòcrites i ridícules les lamentacions dels qui es planyen dels actes malestrucs de gover-

nants o dolents o inepts; i finalment quan un ciutadà és cridat a ocupar, i l'accepta, un càrrec públic, l'amor sagrat de la Pàtria demés del deure professional l'obligarà a complir amb tota fidelitat i noblesa les prescripcions del càrrec, cercant amb tot zel el bé de la ciutat, sense doblegar-se a cap llei d'imposicions estrangeres, ni rebaltar-se a cap forma de vilis sol·licitacions; un ciutadà, qui o es ven l'honestetat del càrrec públic, o bé el condiciona a les seves comoditats o disbauxes mereix el blâme de tots els bons i ha d'ésser tingut per traïdor i reu de lesa Pàtria. D'on se segueix, que així com la pàtria reconeixent alça als homes il·lustres, monuments de lloança per tal que serveixin d'exemplaritat a les generacions venidores, que imitar; d'igual manera caldria perpetuar en inscripcions d'estigma i en cips d'ignominia la reprobació pública merescuda pels homes vilis i degenerats, reus de la Pàtria, a fi que servis d'escarment a les generacions futures.

8. Per via de complement, us proposaré, no com deure, però sí com un bon acte de ciutadania, una cosa de gran transcendència, sobre tot si esdevenia general o freqüent. Les institucions públiques i privades de beneficència, de cultura, d'art, d'expansió patriòtica i d'acció social popular o de propaganda religiosa..., perquè tinguïn l'intensitat adequada a l'ideal que'ns proposem, requereixen un presupost ordinari, i de temps en temps extraordinari, que sovint esdevé feixug i anguniós. Aquest pes i aital angoixa podrien al·leugerir-los moltes vegades les iniciatives privades individuals o col·lectives, amb llurs fundacions, donacions i organit-

zacions. Es per això que els ciutadans de bona voluntat cal que posin gran atenció en l'ús de llurs béns, i que no els llencin en mans de certa gent o forastera o anticatalana, o vividora; ans mirin bé d'invertir-los en finalitats de vera transcendència i de real eficàcia. Per exemple, el diner, que molts catalans han invertit en col·legis, en obres d'apostolat, o de beneficència, o de cultura, dirigides per religiosos o religiosos sistemàticament anticatalans, xugadors insadollables de llurs devotes, o devots també, l'haguessin esmersat en institucions o finalitats netament catalanes; de segur que el poble de Catalunya n'hauria tret millor profit. D'altres poden ésser donatius en natura, com és ara, objectes d'art, llibres, manuscrits, biblioteques, col·leccions científiques, aparells d'estudi experimental, mobiliari, instruments de treball, etc., fetes a les nostres institucions públiques o privades, socials o religioses però catalanes, mirant sempre que les ofertes assoleixen el màxim de rendiment. Aquests objectes esmentats quanta sovint haureu reunit durant la vostra vida o per esplai cultural o per raó professional, si entre els vostres hereus no hi ha aficionats; risquen d'ésser mal venuts per ells, o d'esdevenir coses arreconades sense cap interès. Es millor, doncs, que, o per via de donació o per venda fàcil, passin a enriquir les nostres col·leccions públiques i museus, les nostres biblioteques i entitats culturals, a major profit i utilitat general del públic. L'alta exemplaritat de patriotisme de molts catalans i catalanes que registra la nostra història, resta perdurable en magnífiques institucions, tals com l'Hospital de Santa Creu i de Sant Pau, el Palau de la

Música Catalana, l'Institució Blanquerna, la Fundació Martorell, la Col·lecció Bonsoms, l'Institut de Cultura per a la dona, la Biblioteca Balmes, la Col·lecció Plandiura, la Fundació Concepció Rabells, la Fundació Bernat Metge, l'Institució Patxot, la publicació de «El Matí», l'Institut d'Estudis Catalans... sense parlar d'altres manifestacions culturals i benèfiques exteses per tot Catalunya, degudes a la munificència de generosos catalans i catalanes. I encara és llàstima que sovint veiem donacions o despeses prou fortes, que si no són inútils, més serveixen a fomentar la vanitat que a omplir necessitats veritables, com són—poso per cas—riquíssims objectes religiosos per a altars o esglésies, que en tenen de sobres, i en canvi aquests devots no donaran un sou per a la premsa catòlica, per a la beca d'un estudiant, o per a la borsa d'un missioner, per a les biblioteques parroquials, per a un orfanat, per a l'obra del culte, per a un hospital, per a les missions estrangeres, per als Seminaris i Universitat, per a subvenir investigacions o edicions d'altres estudis científics... Les donacions fetes de tal manera tomben en ridícules i esdevenen no solament inútils, mes també negatives d'obres més transcendents. Crec que amb el que he apuntat endevineu prou el meu pensament.

9. Conceptes suara indicats em duen a la memòria una observació necessària a fer. I ara us he de parlar com patriotes i catòlics. Es tristement un fet innegable la terca posició anticatalana de la majoria dels religiosos o religioses o dels bisbes, singularment de Barcelona, posats a Catalunya per la dèria anticatalana

dels polítics madrilenys, secundada sovint per la Jerarquia, molt interessada en no topar amb els governs centrals. Els religiosos i religioses destinen a la major glòria de Déu, llurs súbdits catalans fora de Catalunya, per a que aprenguin el català (així mateix ho deia, moñant-se'n, un provincial, Déu l'hagi ben perdonat), i a Catalunya porten súbdits no catalans: resultat que en llurs esglésies o capelles, en llurs escoles, hospitals, asils... tot és fet amb castellà, oracions, catecisme, predicació, conferències religioses. Un botó per a mostra. A Tarragona hi havia un religiós (no cal que'n digui l'ordre), professor de l'Universitat Pontificia (diguem-ho de passada, tant savi que's ventava de no haver llegit els canons del Dret Canònic que explicava), el qual bo i haver residit quaranta anys a Catalunya, no sols no parlava amb català, però ni consentia que els seus confreres el parlessin al seu davant. Un altre del mateix ordre, valencià, no volia escoltar les confessions fetes amb català a Barcelona.

A nosaltres, doncs, com catalans i catòlics, per l'interès mateix de la religió, ens pertoca d'imitar l'exemple d'aquells nens i nenes polonesos i de llurs pares, de Srew, i amb tot respecte cristià envers els religiosos i prelats, emperò amb tota llibertat evangèlica, hem de mantenir el nostre dret natural a l'ús de la llengua nadiua en les coses religioses, i hem de fer arribar amb tota dignitat i energia el recurs de les súpliques, exposicions i protestes, que calguin, tant als governs polítics com a les autoritats eclesiàstiques però singularment a la Seu Apostòlica, i de la nostra part hem també d'abstenir-nos del tracte i del ministeri sacerdotal

d'emissaris polítics anticatalans, com sia que el ministeri sacerdotal o professió religiosa no han rebuda l'institució de Jesu-Crist ni de la Església Catòlica per a esdevenir un instrument d'ordre espiritual per a exercir una dominació i opressió política. I vagi un exemple: Els Superiors jesuïtes austríacs, sempre amants a secundar la política antitxecoeslovaca del Govern d'Àustria tenien germanitzats els domicilis de Txeco-eslovàquia i escampaven per altres contrades de la Província austro-hungàrica els súbdits d'origen txec. Constituïda la República Txeco-eslovaca el seu Govern pels voltants de 1920 intimà als Superiors jesuïtes l'alternativa o d'abandonar el territori txeco-eslovac o de fer província txeco-eslovaca independent. Com un llampec l'assitent del Prepòsit General, R. van Oppenraaij, visità en poques hores totes les cases txeco-eslovavaques, manà fer la professió dels quatre vots al P. Antoni Preseren, nomenat superior provincial (el qual ni era profés, ni mai havia ocupat cap càrrec de govern), i en cosa de poques hores sortí com un bollet (i perdonen el símil) la Vice-província Txeco-eslovaca independent formada per sols 112 jesuïtes.

Els religiosos, doncs, qui prenen el ministeri apostòlic per instrument de la política no ens interessen a Catalunya, fan nosa a la vera religió, no els hi volem: poden anar-se'n en nom de Déu, car el món és ben gran i molt amples les terres d'infidels que resten a convertir. És dur aquest llenguatge, prou me'n faig càrrec: és però el llenguatge de la raó i de l'Evangeli de Jesu Crist: el demés son cabòries d'hommes opressors i egoïstes, qui cerquen els interessos seus, no

els de Jesu-Crist. I jo no puc parlar altrament, puix si jo volia plaure als homes, no fóra servent de Jesu-Crist. D'altra banda, el nostre catalanisme està ben fonamentat, segons l'argumentació del bisbe Torras i Bages, en filosofia, en història, en dret, i en tradició catòlica. Davant de la raó i de la veritat res no hi valen les sacsejades ni les maquinacions dels polítics centralitzadors i sectaris: deixem-los dir, deixem-los fer, ens cal només la ferma serenor i la noble unitat de tots els bons ciutadans.

10. Catalans, poble de seny, esguardeu aquella raça de patriarques, que bestiren el noble Casal de Catalunya;
 catalans, poble de coratge, seguïu les petjades d'aquells estoïcs, que portaren pel món gloriosa la senyera catalana;
 catalans, poble d'enginy i de treball, imiteu l'esforç i les empreses dels que dugueren a llunyanes terres els productes de les seves indústries i de les seves fabricques;
 catalans, poble d'herois, mostreu pit, doneu la vida, sucumbiu com ells gloriosament caigueren per la pàtria ultratjada i oprimida per l'enemic estranger i dominador;
 catalans, fills de Catalunya, estrenyem-nos fortament units al voltant de la mare pàtria, que'l seu amor sagrat, que'l símbol de les quatre barres, fermaça d'antic coratge, ens infonguin dintre les venes una sang que encengui en el nostre pit la flama d'un ideal sempre més enlairat, que ens ilanci pels viaransys de la vida als cimals de l'esperit, de la glòria i de l'heroïsm.

i de tú, oh Catalunya, els rapsodes podran cantar coses gloriofes, perquè seràs esdevinguda mare d'una gran niçada, que irradiarà de llum el teu nom magnífic.

Catalunya, si els teus fills fressaven les vies marca-des de la vella tradició cristiana i catalana, veuràs dies pacífics i esplendorosos.

Catalunya, els teus destins, la teva llibertat o la teva esclavonia, són a l'arbitri dels teus fills: llur unió sagrada n'és la clau, i llur fe cristiana és l'única flama que pugui veritablement nodrir i gular segurament la pàtria catalana, i dur-la a la meta triomfal.

Res més no he d'afegir-hi, amics meus: maldeu que les vostres activitats ciutadanes mereixin un dia, com n'és fermaça el vostre esplèndid ideal i generós delit-la corona de la Pàtria reconeixent.

Amb tot l'afecte us abraça en nom de Catalunya.

JORDI DE MONTSERRAT.

M. 16 juliol 1944,
 diada de la Mare de Déu del Carme.

IIIXX

L'ESGLÉSIA DE CATALUNYA

SINOPSIS: 1. Diàleg.—2. Del tracte.—3. Administració diocesana.—4. Formació i cultura sacerdotal.—5. L'Universitat catòlica.—6. L'Institut de Periodisme i Propaganda.—7. Acció Catòlica.—8. Congressos.—9. Jerarquia.—10. L'Obra del culte.—11. La Predicació sagrada.—12. Exercicis, congregacions.—13. L'escola catòlica.—14. Hisenda eclesiàstica.—15. Conclusió.—16. Lletre adicional: Catalunya missionera.

Caríssim Olaguer en el Crist.

FA no gaires dies que uns quants asseguts al voltant d'una taula, arreglàvem Catalunya en aquest moment crític de la seva història. I amb motiu d'una allusió que féu en Just al fet religiós, tot d'una un d'ells, l'Oriol, trencant la conversa ens diu: Quin de vosaltres en saltar del llit no ha mai esclatat a riure bo i pensant en el somni que de nit ha tingut?

—Al menys deus haver somniat que t'havien fet President—digué ficant s'hi Mn. Armengol.

—Que havia tret la grossa—seguí En Just.

—No ho endevinareu mai—replicà el mateix Oriol.

—Ah, que ho encerto—afegí En Martí:—deus haver somniat el viatge de nuvis, i que de Montserrat, te n'anaves a Perpinyà, Montpeller, Niça, Gènova, Milà, Venècia, Florença, Roma Nàpols sinò que quan eres adalt del Vesuvi una glopada de fumera encesa et va donar un esglai, i et desvetllà del teu dolc somni.

—Si que aneu lluny!—respongué l'Oriol—: renoi! quin rodamón, i de franc...

—¡Vaja!... doncs digues què—saltà impacient Mn Armengol.

—Res de tot això: ni cap de vosaltres mai s'ho

pensaria. Doncs he somniat que m'havien fet bisbe de Barcelona, ¡vet-ho aquí!

—¡Oidà! ¡Aquesta sí que n'es de bona!—feren a chor tots tres.

Doncs creu que si no fos la Núria, la teva rossa Núria—afegí Mn. Armengol—jo et donaria el meu vot, i que ho faries millor que més de quatre: car aon hi ha doctrina i rectitud, pot haver-hi un bon bisbe.

—Bé, i no va de broma—continuà En Just—, ja que has somniat això, sentiríem gran plaer de saber que faries si et nomenaven bisbe de Barcelona.

L'Oriol, tot astorat, replicà:

—En quin compromís em fiques tú, ara; car potser em faràs dir una pila de disbarats, que temps ha em bullen a la clepsa.

—Per consegüent això és senyal que bé hi tens alguna cosa—interpel·là En Martí—, i per tal tan a mi, com a tots, si puc parlar també pels demés, me penso que ens plaurà d'escoltar-te el que sembla que en teus pensat.

—Ben cert—acompanyaren a una Mn. Armengol i En Just—: dius molt bé.

—Essent així—acotant el cap resignadament digué l'Oriol—de bon grat i planerament us exposaré la meua idea tot descapdellant davant vostre la pel·lícula que sobre coses de l'Església ha passat per la meua imaginació, o bé n'he sentit parlar a laics i eclesiàstics. Si per la meua petitesa jo hi posava algun disbarat, precs vos que us plàcia de dispensar-me'l caritativament, i d'esmenar-lo amb zel de la veritat i justícia, i precs també devotament la santa mare Església que no vulgui

fer-me'n retret amb rigor, ans bé redreçant amb materna caritat els torts de la meua ingenuïtat mení els meus febles passos per les carreres de salvació.

2. Primer de tot, pel que'm pertoca, llegiria sovint amb devoció, i atentament meditaria les lletres pastorals de St. Pau (aon l'Apòstol deixà traçada la forma del bisbe), la litúrgia de les Ordenacions i de la Consagració episcopal i singularment el Dret Canònic, per a fer-me present no tant els drets com les obligacions episcopals. Respecte del tracte amb la clerecia i altres fidels sobre tot procuraria la màxima caritat i dolçor amb tots. ¡Desgraciat del bisbe que's fa témer i no estimar!, car esdevé molt pitjor que un dèspota, puix a l'abús de l'autoritat exterior afegeix l'abús de la potestat espiritual. Els sacerdots tindrien oberta la porta del bisbe a qualsevol hora del dia i de la nit; els fidels en dia i hores determinades entre setmana, el president, secretari i tresorer (junts) de les diverses obres diocesanes un cop cada mes o cada quinze dies. El porter del Bisbat tindria ordre de lliurar personalment tota la correspondència adreçada al Bisbat, per tal que tothom estigués segur que les seves lletres no li serien interceptades ni llegides de ningú abans del mateix Bisbe. El Bisbe i els seus oficials per un doble deure de cortesia i de càrrec han de contestar totes les cartes, inclús les discoles, però sempre amb caritat, tret d'aquelles que per raó de la matèria oficial en són exemptes. Els rectors de parròquies escriurien d'ofici al Prelat cada mes exposant-li la vida parroquial, els arxiprestes cada quinze dies; el president i secretari

del Col·legi de Rectors i Vicaris, els de la Junta de Capellans d'esglésies escriurien trimestralment dels afers generals donant compte de les reunions aixís generals com particulars, tan reglamentàries com extraordinàries celebrades. Fóra bonic que el Bisbe tingués a taula, molt sovint, un o més sacerdots, i que els felicités el dia del seu sant acompanyant-hi algú present.

3 En quant al personal auxiliar, dada la densitat de població catòlica i l'intensitat de vida cristiana de la diòcesis Barcelonessa, fóra menester repartir l'administració diocesana entre alguns vicaris generals:

el 1.er (resident a Sarrià (?) i arxipreste de la Catedral), amb caràcter episcopal, seria el bisbe auxiliar pel govern general;

el 2.^{on} (resident a Tarrassa, com arxipreste, amb caràcter episcopal també (?), auxiliar especial per a la presidència i direcció de les obres d'acció catòlica;

el 3.er (el degà del Capítul catedral o el Revm. P. Abat de Montserrat ?) auxiliar especial pel culte, predicació i catecisme;

el 4.^t (un canonge, prelat) prevost de religiosos i religioses;

et 5.^{tt} (un canonge, prelat, bisbe ?), rector de l'Universitat Catòlica, auxiliar per a l'escolas, per a la propaganda oral i escrita, per a la censura i aprovació dels llibres.

El Bisbe un dia a la setmana (o cada dues setmanes) tindrà consell diocesà constituït per membres ordinaris o extraordinaris, eclesiàstics, seculars o religiosos o laïcs, a judici del Prelat, segons els afers a tractar. Un reglament determinarà les normes dels consells ordinaris; el Prelat fixarà l'ordre de coses a tractar en els consells extraordinaris i convocarà les persones que hi prendran part.

El Secretari General del bisbat tindrà audiència cada dia: els Vicaris Generals tindran despatx dos o tres cops per setmana, i un cop per setmana donaran compte al Bisbe dels afers del propi departament.

Anualment primer, després trienalment, caldrà celebrar Sínode diocesà amb promulgació de molt poques constitucions, però trascendentes i pràctiques, contra les quals no deuria res obrar sense la deliberació el vot del Consell diocesà. Fóra de desitjar que el Sínode diocesà pregués l'arquebisbe metropolità que vulgui convocar Concili provincial cada cinc anys, i que els metropolitans convoquin concili nacional cada deu anys. Què hi ha dificultats? Superar-les: del contrari mai no fariem res. Fóra ben útil tenir un exemplar dels sínodes i concilis antics i moderns d'altres diòcesis i d'altres nacions, per tal d'espigolar-hi suggerències adaptables a les nostres diòcesis.

El Capítul catedral de canonges i beneficiats ha de modificar-se: no ha d'haver-hi cap canongia ni benefici que només importi l'assistència al chor. Ultra d'aquesta obligació, cada canonge i beneficiat ha de tenir una altra obligació annexa, que ocupi honestament algunes hores al dia. Els canonges i beneficiats titulars, al me-

nys d'ordinari, siguin d'una de les diòcesis de la mateixa Província, si no era que els Capítuls catedrals i els Col·legis de Rectors d'acord amb els bisbes dels llocs a quo et ad quem deroguessin aquesta llei en algun cas molt especial.

Les canongies de Teològic, Lectoral, Penitencier, Arxiver, Xantre, Mestre de cerimònies tinguin col·lació per concurs; com també els beneficis corresponents de 1.er i 2.^{on} adjunt a cada una d'elles. La col·lació d'aquests i altres beneficis mai o molt rarament no hauria de fer-la el Bisbe pel seu propi motiu sense abans sentir la veu i el vot del Capítul catedral i del Col·legi de Rectors. L'usança, existent en altres llocs i expressada pel Dret Canònic de canonges d'honor, prebendats i honoraris, residents o no residents a la diòcesis, permet de resoldre un punt de cortesia i delicadesa eclesiàstica envers els mèrits de sacerdots distingits. Per tal d'evitar els molestos inconvenients de la caducitat caldria instituir la jubilació, generalment obligatòria, segons una norma establerta en Sínode diocesà o en Concili provincial o plenari.

4. Després de les atencions generals del Bisbat la formació intel·lectual i l'educació eclesiàstica dels seminaristes constitueixen la preocupació especial del bisbe, car de la bona formació dels clergues depèn tota la florida d'apostolat i el fruit madur de vida cristiana de la diòcesi. Per a donar una bona educació eclesiàstica cal practicar escrupolosament les instruccions canòniques i tenir present, i mutatis mutandis, inspirar-se en els bons comentaris de pedagogia clerical, p. ex.

de Micheletti, Dupanloup... Sobre tot és menester posar homes, els més excel·lents, per als càrrecs de rector, prefecte d'estudis i director espiritual. La formació intel·lectual del clergue ha de correspondre a l'alta missió del sacerdot en totes les esferes socials. La majoria dels sacerdots són destinats al sagrat ministeri; el qual, demés de la suficient cultura en lletres humanes i literatura pàtria, exigeix un bon fonament de filosofia escolàstica i moderna; però, sobre tot, una formació teològica sòlida, àmplia i pràctica.

La cultura literària del sacerdot, admeses algunes excepcions necessàries, per tal que no desdigni, ha de comprendre un tal coneixement del llatí clàssic, que el pugui parlar i escriure amb correcció; del grec àtic, de forma que pugui llegir els autors eclesiàstics grecs i la Bíblia grega del Vell i Nou Testament. Per a textos de prelecció llatina i grega i catalana els professors tindrien sengles antologies amb mostres dels millors autors i dels diversos estils literaris; però, demés d'això, cada curs en les diferents classes els sengles professors podrien prendre un o més llibres sencers (cada any diferents) d'un autor, que fóra objecte del treball filològic, literari i històric del Seminari llatí, grec i català.

Paral·lelament convindria afegir-hi el conreu del castellà, francès, italià, i per als alumnes que ho vulguessin, de l'anglès i alemany. Amb els estudis d'humanitats han d'anar ensems les lliçons d'història literària, de retòrica i poètica, d'història universal i pàtria, de geografia general i pàtria, de les nocions generals de les ciències i alguns exercicis de càlcul. Els

curso de lletres allargarien de quatre a cinc anys, segons la disposició dels alumnes. Els cursos de Filosofia han d'ésser de tres a quatre: 1.er Lògica menor i major i Ontologia; Història de l'Art, Química, Matemàtiques; 2.^{on} Cosmologia, Psicologia especulativa i experimental, Física, Biologia, Història Natural i Antropologia; 3.er Teodicea, Dret Natural, Història de la Filosofia, Pedagogia, Geologia i Paleontologia, Astronomia, Iniciació especial a les matemàtiques superiors, Sociologia; 4.^t Revisió general de tota la Filosofia, Qüestions selectes, especialment d'apologètica filosòfica i científica (l'ànima, el miracle...), Tesis doctoral. Durant els quatre cursos filosòfics seguirà el conreu de les llengües clàssiques i vives en forma d'acadèmies setmanals i els exercicis literaris de redacció de sermons, plàtiques, dissertacions, lletres, articles..., i de lectura i declamació al refetor i en acadèmies (amb especial interès en fer exercitar i lliur els alumnes que potser hi tenen major dificultat).

La Teologia és la disciplina especial del sacerdot, i per això reclama la màxima intensitat i la major cura. Se li han de dedicar cinc anys com mínim: 1.er Propedeutica i Llocs Comuns, Sagraments I, Litúrgia, Patrologia, Hebreu; 2.^{on} De l'Església i Pontifex Romà, Sagraments II, Introducció general al Vell i Nou Testament, Art i Arqueologia cristiana, Història Eclesiàstica I; 3.^t Encarnació i Mariologia, De la gràcia i De les virtuts, Moral I, Història Eclesiàstica II, Introducció especial al Vell Testament, Exègesis del Vell Testament, Dret Canònic I, Història de l'Apologètica cristiana; 4.^t De Déu, De Déu creador, Dels Novíssims, Moral II,

Dret Canònic II, Introducció especial al Nou Testament, Exègesis del Nou Testament, Arqueologia i Geografia bíblica, Història del Poble Hebreu; 5.^t Qüestions dogmàtiques selectes, Teologia Pastoral, Història dels dogmas, Introducció a l'estudi de l'Història de les religions. Missionologia: Tesis teològica pel doctorat.

Hom comprén que les hores de classe han de variar segons l'importància relativa de les assignatures sense qu'en resulti ofegat el treball dels estudiants. Tampoc cal dir que durant els cursos de Filosofia i Teologia funcionaran els seminaris, les repeticions i les disputes mensuals: potser cada any podria haver-hi un exercici del doctorat en Filosofia i Teologia amb la defensa pública de tesis de tota la Filosofia o Teologia, o de parts especials d'elles. Els diumenges un teòleg de 5.^t any, sacerdot, celebraria la missa conventual i faria l'homília sobre l'Evangelí, o epístola, o ofici del dia.

Aquesta fóra la formació científica general. Es menester, però, triar cada any alguns sacerdots de bona condició i bon talent per a que rebin una major formació amb un bienni d'especialització, per a la qual ell senti una disposició i atracció particular, procurant majorment excel·lents especialistes en Teologia dogmàtica i positiva, Sagrada Escriptura, Patrística, Conciliologia, Moral i Dret Canònic, Història Eclesiàstica, Apologètica, Filosofia i Sociologia, Art Cristiana, Litúrgia. Si el seminarista té ell mateix els mitjans econòmics, farà bé de pagar-se les despeses per a cursar els seus estudis especials segons la direcció dels professors i aprovació del seu Prelat; més, si ell no podia, el Se-

minari ha de tenir beques fundades per a subvenir anualment a les despeses d'un o més bienistes, car això serà un planter constant d'eclesiàstics molt competents en els diversos aspectes de la cultura i senyaladament de les disciplines eclesiàstiques.

Cal fer l'esforç, i volent de debó es pot, 1) per tal que tots els professors del Seminari tinguin benien de l'especialitat qu'han d'ensenyar i per a la qual sentin especial inclinació (generalment tindran també especial disposició per a ella natural o adquirida): professors que no sentin cap ideal en l'estudi o professorat, i ho fan només perquè els ho manen, millor és de retirar-los de l'ensenyament, per talent que tinguin, car un professor apaçc rara vegada formarà bé els seus deixebles, i no deixarà, com fruit del seu ensenyament, cap escrit remarcable. En lloc seu més val de posar-hi una bona mitjanja, però amb ideal i delit; 2) per tal que rebin una ben honesta retribució que els permeti una vida econòmica no estreta, ans més aviat folgada, de manera que no passant angúnies puguin durar anys en una mateixa càtedra, amb la qual il·lustrin el seminari, i serveixin de consultors tècnics segurs del bisbat. Es taria bé que la major part de les càtedres de Filosofia i Teologia fossin comeses als canonges i beneficiats.

Crec que la formació literària i clerical dels seminaristes hi guanyaria amb la fusió dels seminaris majors: p. ex. I. Tarragona, Tortosa i Lleida; II. Barcelona, Girona; III. Vich, Solsona, Urgell; o bé: I. Tarragona, Tortosa, Lleida, Urgell; II. Barcelona, Girona, Vich, Solsona, amb professors i directors de cada diòcesis.

5. Després del bon arranament del Seminari és de gran urgència la fundació de l'Universitat catòlica a Tarragona, o a Barcelona, centre intel·lectual, aon amb criteri segur i catòlic, amb la metodologia científica, que avui reclamen els alts estudis, professors eclesiàstics, religiosos i laics ensenyarien totes les disciplines humanes. L'Universitat publicaria les Memòries de les diverses facultats, de Teologia, Filosofia, Lletres, Dret, Història, Ciències, Medicina, Farmàcia... i el seminari o Laboratori de cada Facultat publicaria també els estudis monogràfics dels alumnes dirigits pels sengies professors, com les tesis doctorals aprovades. Els professors, dada la munió de manuals existents, millor fóra que no caiguessin en la temptació de fer i publicar encara el seu. Jo creuria molt més útil, per al veritable progrés de les ciències, que's lliuresin preferentment a treballs d'investigació positiva o d'especulació personal.

L'Universitat faria un servei immens a la cultura i singularment als professors i escriptors especialistes, si publicava l'«*Spolium ephemeridum*», contenint: 1. Index bibliographicus; 2. I. biblicus; 3. I. historicus; 4. I. philologicus; 5. I. literarius; 6. I. theologicus; 7. I. philosophicus; 8. I. artisticus...: empresa jutjada de molt major profit que el gran treball que importaria. Entre les investigacions que amb més urgència caldria impulsar, hi ha els estudis de Teologia bíblica, conciliar i patristica; el *Corpus Exegetarum*, l'*Opus Lullianum*, la *Sylloge philosophorum ac theologorum Medii Aevi*... les altres disciplines tenen també llur catàleg de problemes i d'investigacions a desplegar. L'Universitat per a la preparació tècnica de semblants obres po-

dria comptar segurament amb l'ajut dels professors i alumnes dels nostres seminaris universitaris i amb la cooperació espontània dels crítics i savis estrangers.

No cal esmentar que l'Universitat catòlica serà la forja d'on exiran els nostres homes d'acció política, social i professional amb la convenient formació moral i doctrinal catòlica que reclamen els combats dels temps presents, i per ço hom hi farà especialíssima atenció als aspectes apològic i deontològic dels ensenyaments a fer-hi, sense estretors, però, d'esperit. Fóra menester dar particular importància a l'Institut o Facultat superior de periodisme i propaganda.

Dependents de l'Universitat catòlica hem de tenir liceus o instituts per a nois i noies en les principals ciutats, com també escoles de primer ensenyament. Com l'ensenyament religiós és a l'església, on té el seu lloc propi, fet no per altres, sino pels sacerdots que en tenen l'ofici i la vocació, els mestres laïcs apenes tenen cap altra incumbència, que la de repetidors del text del catecisme i de desplegar tot el seu ensenyament i màximes morals sota l'influència dels criteris cristians i catòlics.

L'Universitat jeràrquicament i econòmicament dependria de la Junta de bisbes metropolitans, presidits per l'arquebisbe o cardenal, que seria el Canciller nat de l'Universitat: tècnicament, però, i administrativament es regiria ella mateixa per un consell d'administració, que anualment rendiria comptes a la Junta Protectora i ella mateixa també es governaria pel Consell general del Col·legi de Doctors i Professors, a celebrar-se anyalment, pel Consell del claustre professoral,

a reunir-se cada trimestre, i pel Consell executiu ordinari, constituït del Rector, dels Degans i Secretaris de les diverses Facultats i Instituts i del Secretari General.

Els professors ordinaris han de rebre el nomenament de la Junta dels bisbes mitjançant ofici del Canceller signat del rector i secretari general de l'Universitat: la presentació, però, ha d'ésser feta, en general, segons el vot del consell de la respectiva facultat, ratificada pel consell Universitari. Crec que rara vegada serà prudent de fer el nomenament definitiu de professor ordinari en favor d'aquell que no tingui crèdit ben adquirit de docte i de bon professor alhora.

En quant al local, hom podria discutir, per l'una banda i l'altra, si fóra millor que l'Universitat fos constituïda per l'agrupació dels col·legis de les Facultats: Col·legi de Sant Pacià, Teologia; Col. de Sant Raimond de Penyafort; Dret; Col. Jaume Balmes, Filosofia; Col. Ramon Llull, Ciències; Col. Ausias March, Lletres...; o bé si convindria establir totes les Facultats en un sol edifici.

Respecte de l'organització científica i de metodologia a seguir, per a dir el que caldria, car fóra qosa molt llarga impròpia del moment; n'hi ha prou amb remarcar que hi caldrà l'estudi de l'organització i metodologia general i particular de les millors Universitats catòliques Angelicum, St. Anselm, Antonianum, Bonn, Freibürg, Gregoriana, Louvain, Milano, Nimegen, Paris, Toulouse..., i d'altres, p. ex. Cambridge, Harvard, Heidelberg, Oxford, Sorbonne..., per tal d'adoptar-ne els millors plans i els mètodes més segurs. Hauriem de procurar bastir una Universitat que res no deixés a de-

sitjar, i que per la volada dels estudis i pel mèrit de les seves publicacions talment atragués l'atenció dels estudiosos que convidés a venir-hi el jovent de tot arreu per a seguir-hi cursos especials, i que els erudits estimessin l'amistat i col·laboració literària dels seus professors. Si volem, podem recórrer, com hem recórrer en altres aspectes: «poden, perquè els sembla poder», diu Virgili.

Ni fa menester de dir-ho, però a títol de professió de fe, no pot ésser passat per alt que l'Universitat catòlica posaria un orgull tot particular en adaptar-se a les normes pedagògiques i doctrinals dictades de la Seu Apostòlica i singularment del Sant Ofici, de la Congregació dels Estudis i Universitats i principalment dels actes personals del Sobirà Pontífex: decrets, allocucions consistorials, lletres apostòliques, butlles, constitucions i encíclics. I per tal, respecte del futur, l'Universitat dintre el mes de la publicació d'un document apostòlic important en faria el comentari científic i apologetic a la pròpia classe o en lliçons monogràfiques, i la divulgació popular convenient a guisa de conferències, i en articles a la premsa; i respecte del passat posaria especial atenció en l'estudi científic i en investigacions acurades, i en divulgacions de paraula i per escrit dels grans actes doctrinals de l'Església Romana, majorment de Gregori XVI ençà.

6. He remarcat més amunt que l'Universitat tindria la Facultat o Escola o Institut de Periodisme i Propaganda. Aquest caire o part de l'Acció Catòlica és avui dia de tant capital importància, que mereix tota l'aten-

ció i reclama la màxima activitat dels bisbes: Aprenquem-ho, si altres raons no ens movien, dels mateixos enemics de la religió i de l'ordre. Dels nostres centres de l'Apostolat de l'Oració, de les Congregacions Marianes, de les Confreries, de les Juntes d'Acció Catòlica, de les Parròquies, de llurs centres d'estudi i sobre tot de les nostres institucions d'Ensenyament Superior haurien de sortir estols de joves, qui amb les eines de bons estudis, llimades i rellimades en la Facultat Teològica o en els Instituts d'Apologètica i en l'Escola Superior de Periodisme i Propaganda fossin, al costat de la clerecia, els sembradors de la bona llavor i potser els combatents de les lluites del dia en cafès, en centres, en ateneus, en fàbriques, i per escrit en fulls voladors, en articles de diari, en dissertacions a les revistes, en la composició d'opúsculs i llibres. He dit Instituts d'Apologètica, fent entenent que en les principals ciutats de la nostra terra em plauria de veure-hi establerts uns Cercles d'estudis religiosos, que bé podrien preparar alumnes i candidats als diplomes dels Instituts d'Apologètica.

Per això els bisbes comprovincials presidits pel Metropolità anyalment, o entre any en presentant-se ocasió, haurien de donar a tots els ardits lluitadors, eixits d'altals escoles superiors de cultura religiosa, el mot d'ordre i la consigna dels temes, que preferentment haurien d'ésser objecte de difusió o de debat. Es per això també que els convindria establir en un lloc, Barcelona o Tarragona, una mena d'Argos diocesà, aon per mitjà de l'informació periòdica i diària, general i eclesiàstica, inclús sectària, es preparassin els arxius dels movi-

ments d'idees, de les aspiracions i ànsies de la societat present, en tot ordre. Aquest mitjà donaria als bisbes una gran facilitat i molt major fermaça d'encert en la direcció del ministeri pastoral d'ells mateixis i de tota la clerecia, singularment parroquial.

Això fóra ben útil i fins i tot necessari per a evitar la rutina i vaguedat i per tal d'orientar bé com cal el periòdic catòlic. Sense això un diari bóta i fa tomballons. En canvi quin altre tremp no prendria el diari catòlic, si al menys un cop l'any, amb ocasió de la reunió dels Prelats, el director i els principals redactors del diari i de les revistes i els conferenciants en cercles i per radiofonia podien celebrar juntament amb els Prelats interdiocesans, una reunió o varies reunions familiars, d'orientacions i d'intercanvi d'idees? Prou comprenc que tot això demana una activitat i un dinamisme no gens freqüent, però hem també de comprendre la paraula del Mestre diví: «el regne de Déu pateix violència, i els coratjosos l'arrabacen». Parem esment que els sectaris i els mestres de l'error així ho fan: imitem-los.

Com que en una altra carta tinc exposat el meu pensar sobre el diari catòlic i de les revistes, no'm cal insistir-hi en aquest lloc. Insistiré només en que si és gran i absoluta la necessitat que el director i el consell de redacció facin, com qui diu, una peça amb els bisbes i singularment amb el metropolità; així és molt major el perjudici que, d'ordinari, causen al bé públic i a l'unió dels catòlics els bisbes que s'entesten en vulguer, a tota ultrança, inquibir en el diari llurs punts de vista particulars, altres que els dels demés comprovincials, i

molt més encara, si també es diferencien o s'allunyen dels criteris positivament marcats o aprovats de la Seu Apostòlica, que tret de cassos especials, bé podríem repetir allò de l'antigor clàssica: «cum quo non invitus erraverim». No negaré pas, per això, que en circumstàncies especials hi ha bisbes que o per llur seguretat filosòfica i teològica, o per llur penetració dels fets i dels homes, o per llur evangèlica espiritualitat encerten la veritable posició de l'Església i tracen les normes segures de les pràctiques cristianes i de l'Acció Catòlica, particularment en hores de fosca i de desori. Dins el nostre record ho hem vist en l'actuació serena i episcopal del bisbe de Vich, Josep Torras i Bages, respecte de la qüestió catalana, i de l'arquebisbe de Tarragona, card. Francesc d'Assis Vidal i Barraquer, en la defecció feixista espanyola, i pertocant a França l'eminentíssim Monsenyor Juli G. Saliège, arquebisbe de Tolosa del Llenguadoc.

Un mot encara especial sobre els locutors propagandistes radiofònics. Es de tal importància aquest novell instrument de propaganda i difusió posat per la Providència al nostre abast, qu'hem de fer tot el possible per a aprofitar-lo per al bé, tant o més com d'altres se n'aprofiten prou per a la lleugeresa d'esperit, per a la frivolitat, per a l'error. Ens convindria fer-ne convenient i raonable ús per a conferències i actes extraordinaris i ordinaris. Si per a fer-ho ens cal pagar, bestreurem el diner necessari: és un ministeri, i cal fer-lo, costi el que costi. Primerament, jo voldria que fos radiada els dies de festa la missa dels malalts: missa cantada amb breu homilia sobre l'Evangeli. Segonament, el mateix

diumenge, o bé un altre dia entre setmana, com millor semblés, jo també voldria que un sacerdot (hi haurà seglars, tafaners potser o vividors, que maldaran per prendre-li de les mans i espatllar-ho), de 15 septembre fins a 15 juliol, fes radiada una lliçó religiosa (Evangeli, apologètica, dogma, eclesiologia, moral, litúrgia, art religiosa, història eclesiàstica...). El sacerdot, encarregat d'aquesta predicació (praedicabitur in tectis) després de sentir alguns parers, per tot el juliol, proposarà l'esquema dels temes a tractar a l'arquebisbe Metropolità o amb el bisbe del lloc des d'aon el radiarà. Si intervenia un esdeveniment eclesiàstic o religiós molt notable, per exemple una nova enciclica o lletra apostòlica del Papa, fóra bo de dedicar-hi un comentari.

L'Universitat catòlica potser podria ésser substituïda per una Facultat de Teologia i amb un Institut d'Apologètica, d'ampla organització, establerta a l'Universitat de Catalunya.

Una de les activitats ministerials, que, partint de la cúria episcopal, han de tenir més fondes arrels i presentar millor ufana en cada parròquia, cal que sigui l'Acció Catòlica i l'Acció Social Popular, segons les normes pontificies, les quals reclamen la col·laboració dels laics al ministeri pastoral i apostòlic de l'Església. Això diu que el bisbe ha de tenir un Vicari General per a l'Acció Catòlica, sacerdot de forta intel·ligència i de gran cor, esperit obert i actiu, el qual, mogut o guiat del bisbe i assistit d'altres sacerdots i laics, com consellers i co-operadors, posaria en moviment la vida cristiana i l'activitat social de totes les parròquies diocesanes mitjan-

çant lur consiliari (i subconsiliari, si era menester), que presidís l'Acció Catòlica de la seva feligresia, marxant tots plegats, amb delit, amb braó, amb fe i disciplina, d'acord amb les orientacions metropolitanas i pontificals, «com línia d'esquadrons ben ordenada». La deguda coordinació de l'Acció Catòlica aconsellaria que trimestralment el consiliari de cada arxiprestat aplegués al voltant de l'arxipreste els consiliaris, presidents, secretaris i tresorers locals i que després d'aquestes reunions els consiliaris i presidents de cada arxiprestat s'apleguessin al voltant del Vicari General per a l'Acció Catòlica, sota la presidència efectiva del Prelat, i anyalment el Metropolità assistit dels bisbes sufraganis, acompanyats de llurs Vicaris Generals per a l'Acció Catòlica, del president diocesà i de dos consiliaris locals delegats, celebraria consell passant balanç a l'actuació passada i prenent normes i resolucions per a les activitats futures. Els arxiprestes transmetrien l'acta de cada reunió al Vicari General; els Vicaris Generals transmetrien l'acta de cada reunió diocesana a l'arquebisbe Metropolità, i aquest enviaria a la Seu Apostòlica l'acta de l'assemblea interdiocesana, acompanyada d'una carta especial al Papa.

L'Església en tots temps ha estat la mare i amparadora del poble humil i treballador: són més aviat els rics i els poderosos els qui han causat els dies del seu major dol. Es per tant molt necessari que la nostra acció catòlica miri d'assistir al treballador tan industrial com agrícola, posant tota llei de recursos per tal de convertir la massa obrera de l'apostasia de la seva antiga fe (en que la nostra desidia i desorientació li ha permès de

caure), i amb un gran doll de paciència apostòlica i caritat cristiana fer-li entenedor que no és pas la Demagògia la seva veritable redemptora sinò l'Església Catòlica malgrat de les deficiències. Aquesta és la promulgadora i finalment la conqueridora de la seva llibertat, ella és la justa estimadora de l'obra de les seves mans, ella és la que llença la reprobació divina i humana damunt dels qui li xuglen la sang de les venes amb condicions de treball injustes i dels qui li arranquen la fe per a servir-se'n d'instruments de desordre a llur profit, com dels qui, falsos catòlics, abusen dels principis de la fe i moral catòlica imposant-li el jou envilidor d'un treball inhumà i exigint-li una estúpida summissió d'irracionals. I els catòlics i tots els sacerdots i majorment els bisbes han de cridar amb veu ben alta i forta, sense cap mena de por, «non licet tibi»: «no t'és lícit», contra tot aquell qui de paraula o d'acció mantingui criteris o normes diferents de les que en sociologia promulga l'Església Catòlica, representada pels Papes. Trobarem explotadors de l'obrer, trobarem també catòlics i eclesiàstics que no tenen els sentiments evangèlics, que traspuen de la «Rerum Novarum», d'«Il fermo proposito», de la «Quadragesimo anno», i de tants altres documents pontificals: no els escoltessim pas, car van certament errats: són falsos germans, qui han peduda la pràctica de la vera fe, qui, pel contrari, professen el materialisme més grolier i més injust, que fa renegar de l'Església.

Per això a uns i altres, als de dalt i als de baix, als rics i als pobres, als amos i als treballadors, cal fer conèixer la vera i dolça doctrina social de l'Església, glossa de l'Evangeli. D'on ve la necessitat de reunir,

cada any en una població diferent del territori català, assemblees socials, les quals, si són ben preparades i ben tingudes, donen lloc a una sèrie d'actes que deixen fonda petjada en els esperits que de prop o de lluny hi participen. Pius X creia en la necessitat i l'eficàcia de una intensa i tenaç propaganda social de paraula, per escrit i de tota manera, per arribar al cor i a l'intel·ligència de les masses obreres i de tots els sectors socials: assemblees, conferències, lliçons, fulls voladors, diaris, quaderns, llibres... tot ha d'entrar en joc. Per a arribar a solucions pràctiques de la multiplicat dels problemes obrers, cal estudiar què fan els demagogs, i practiquem nosaltres amb esperit ciutadà i catòlic tot allò que ells fan mentres no siguin coses o procediments en ells mateixos immorals.

8. La diada del Corpus, per ço que cada any deixi solc profund, podria celebrar-se amb un Congrés eucarístic diocesà, en una parròquia arxiprestal, cada any diferent, que duraria des del dijous de Corpus fins al diumenge infra-octava, alternant-hi els actes de pietat i culte eucarístic comunions generals, adoració..., amb sessions de estudis religiosos—ascètics, històrics o dogmàtics—, processó general de clausura presidida per un Prelat i acompanyada de nombrosa assistència de les viles veïnes i bona representació de tot el bisbat. El Vicari General pel culte promulgaria amb temps tan el tema general com les ponències i els oradors: d'ordinari fóra millor quan el tema del congrés diocesà coincidís amb el del Congrés Eucarístic Nacional.

A més cada any en una diòcesi diferent de la nostra terra em plauria de veure-hi la celebració d'un Congrés

Eucarístic Nacional, al qual aportessin llur concurs la majoria de les parròquies catalanes. La Junta interdiocesana de Congressos, presidida pel Prelat de la diòcesis de la vila assenyalada per a la celebració del Congrés, proposaria el tema i les sengles ponències, i un cop aprovades els demés bisbes catalans, sis mesos abans en faria la publicació del cartell. Un mes abans del Congrés cada orador hauria de presentar al secretari de la Junta esmentada el text del seu discurs amb les conclusions de la ponència a fi de poder-lo publicar ensems amb les actes i la crònica del Congrés.

La Comissió interdiocesana de Congressos proposaria també als Prelats catalans la celebració oportuna d'altres congressos o assemblees o aplecs aperiòdics, per tal de fer reviure, de temps en temps, altres aspectes de la vida catòlica i formació cristiana, per exemple sobre Litúrgia, Arqueologia cristiana, l'Evangeli, l'Escola catòlica, Música sagrada, Apologètica, Missionologia, Catequesis, Mariologia...

9. El Papa el bisbe i el rector de la parròquia són els elements essencials de la jerarquia: els altres títols de vicari, arxipreste, canonge, arquebisbe, primat, patriarca, nunci, cardenal, representen més bé càrrecs o dignitats que l'Església Romana ha instituïts per a millor funcionament de l'engranatge de la jurisdicció catòlica. D'ací hom comprèn fàcilment el tort i el desequilibri que causen a la jerarquia majorment els religiosos que en lloc d'aparèixer i ésser veritables auxiliars dels pàrrocs i de les parròquies, amb mots fiblants i converses verinoses desacrediten les persones i l'exercici

del ministeri parroquial, i amb artimanyes de llei jesuítica malden per atreure a llurs temples i col·legis els fidels de major influència i, sobre tot, més rics.

N'hi ha d'ells que van casa per casa bescomptant els altres eclesiàstics o religiosos i pregant els fidels que acudeixin a llurs esglésies o col·legis. La forma d'exercir llur zel i apostolat, traeix abastament que els mou més bé la pruija d'orgullos predomini i la cobejança d'interès temporal, que el veritable bé de les ànimes, el desig sincer de la major glòria de Déu. Prou sovint sentim rectors i bisbes que ho comenten i es planyen de tal fet. Caldria, però, fer present que els fidels tenen massa raó de preferir les esglésies dels religiosos, aon acostuma haver-hi més ordre, més netedat, més silenci, més exactitud, millor servei de predicadors i confessors, i sense tan tràfec de captaires i bacines. Si volem, doncs, millor prestigi de les parròquies, s'imposa per força un millor ordenament de la vida parroquial. Sia doncs la primera cura del rector de parròquia, procurar una extrema netedat en tot, paviment, parets, altars, cadires, bancs, dependències: objectes, mantels, purificadors corporals, albes, sobrepellics, ornaments, canaelles, càlzers, còpons, candelers, procurant-hi la major elegància i sobrietat, dintre de les possibilitats i segons les lleis litúrgiques o canòniques, i segons les instruccions romanes o sinodals.

10. Per tal seria menester d'instituir a cada parròquia l'«Obra parroquial del culte», dependent de l'«Obra diocesana del culte», integrada d'homes, joves, nois, dones i noies, presidida pel rector o pel primer vicari, regida per un reglament diocesà sinodal o interdiocesà

conciliar. Bona part de les tasques de l'Obra del culte pertanyerien a les dones (entre elles podria haver-hi religioses) repartides en grups: un per a cuidar de cada altar, un per a la roba blanca de la sagristia, un per a la confecció i reparació dels paraments, un per a la roba dels escolans (sotanes, sobrepellics, guants, sandàlies). Del grup d'homes joves i nois en sortirien els components i dirigents de la cantoria i escolania. Un grup mixte d'homes i dones organitzaria les funcions ordinàries i extraordinàries sota la presidència i aprovació del rector. Un altre grup cuidaria de la comptabilitat i procuració dels recursos. L'obra del culte tindria borsa independent i administració pròpia, i les seves despeses serien covertes pel diner especial del culte, integrat per les quotes ordinàries o fixes dels fidels de la parròquia, i dels donatius extraordinaris.

Tan al rector de l'església com als membres de l'Obra del culte jo faria els següents precs o recomanacions, i si calia, manaments:

1. evitar les il·luminacions teatrals i efectistes, sovint supersticioses, pels altars laterals i parets o imatges, que posen més de manifest la negligència amb que sovint és tingut l'altar del santíssim Sagrament;

2. evitar el negoci de la cera, real o aparent, fet a l'església o al seu voltant, en canvi qu'hom procuri que no manqui al temple la llum suficient a poder llegir els llibres de devoció i pietat, i de lectura espiritual;

3. promoure les devocions clàssiques de l'Església Romana que nodreixen una pietat il·lustrada i sòlida, guar-

dant als fidels de la pruïja de revelacions i rareses: en punt a confreries, congregacions, associacions i lligues. poques, però ben dirigides;

4. fer els possibles perquè les devocions i els actes religiosos prenguin la forma i l'esperit de la vera litúrgia romana;

5. majorment els diumenges en les parròquies o esglésies importants podria haver-hi dues misses cantades amb participació coral dels fidels (caldrà dar-els-hi algunes lliçons de nota gregoriana) amb homilia, feta pel mateix celebrant, i comunió;

6. cal treure el deix jansenista de donar major solemnitat de cera, de llum, de música i de paraments a la funció de la tarda, que a la missa conventual o major del matí, particularment en les festes de 1.ª classe, en les quals la missa commemora els més grans misteris de la religió cristiana;

7. les misses mundanes d'exhibició de modes, de nuviatges, de cites, de preparació a l'aperitiu no haurien d'interessar en cap parròquia, i per això caldrà suprimir les misses de les 14, 13, 12; ans, fora de casos especials, n'hi ha prou amb les misses de 11, 10, 9, 8, 7, 6: amb sis capel·lans una església parroquial pot estar molt ben servida de celebració, confessions, predicació i administració, si tots hi treballen, el que poden.

8. Una bona escolania és part importantíssima per a la dignitat del culte i el millor planter de bones vocacions sacerdotals: i a més els petits i joves sovintíssimament i arreu tenen particular eficàcia per atreure els grans.

9. El cant litúrgic ha de procurar-se que l'executi el poble, guiat de la cantoria constituïda de nens, joves i homes. Si el rector vol, tindrà cantors, i no li mancarà qui assaïgi el cos de fidels les parts a cantar en els oficis, segons les festes.

Després del culte i com part especial d'ell ve el ministeri de la predicació. Sobre l'excelsitud del sagrat ministeri de la paraula els Sants Pares, els Papes, els Escriptors eclesiàstic n'han dites tan belles coses, i amb tan greus expressions n'han assenyalada la gravíssima responsabilitat, i amb normes igualment sòbries n'han dictaminat l'exercici, que m'apar suficientment retreure per tots la memòria de Sant Joan el Crisòstom, a l'antigor, i del Papa Benet XV en el temps present.

El ministeri de la divina paraula pot ésser considerat com ordinari i com extraordinari. L'extraordinari és més propi de les solemnitats, festes i circumstàncies especials, per les quals hom invita un foraster. Mes cal parar bon esiment en l'encertada tria del predicador foraster, no resulti com aquell, vingut de Madrid a Barcelona, exigint bitllet de primera amb cotxe-lit, estatge a l'Hotel Colom, i 1.000 pessetes de paga per un novenari de Sant Josep en un convent de monjes. Amb tals predicadors, els que més plaven a la mondanitat pseudo-catòlica, la funció litúrgica es converteix en un festival de lluminària, de música sovint lleugera, i de belles frases, buides de dogmes i orbes d'espiritualitat evangèlica, però plenes, moltes vegades, de vanitat i d'errors o inexactituds teològiques. Lo qual produeix que's perden miserablement les ocasions de les grans solemnitats li-

túrgiques per a il·lustrar i enfortir en els fidels la fe dels més trascendents misteris de la religió cristiana i per a mostrar-ne l'aplicació pràctica en les diverses fases de la vida privada i social. Afegiré tot baix que no comprenc perquè molts rectors de parròquies i encarregats d'esglésies per a aitals solemnitats han de convidar generalment predicadors de la clerecia regular, com si els sacerdots no religiosos estiguessin en un nivell d'insuficiència o inferioritat.

Emperò per a l'objecte present més m'interessa de parlar de la predicació ordinària, val a dir, de la que el rector segons les prescripcions canòniques ha de fer ell mateix, o fa un altre en lloc i nom seu, els diumenges. «La fe per l'olda», diu Sant Pau (Rm 10.17). La primera evangelisació del món fou feta per la paraula predicada; i per la predicació de la paraula divina cal fer nèixer, mantenir, fonamentar i esclarir la fe dels creients. Doncs bé, com sia que «tota Escripura inspirada de Déu és útil—segons ensenya St. Pau (2 Tim 3, 16-17)—per a adocrinar, per a reprendre, per a corregir, per a instruir a tota bona obra», l'explicació de les divines Escripures hauria de constituir, al meu vijarès, la matèria ordinària i principal del magisteri episcopal i parroquial. Els sants Pares ens han donat l'exemple en el magnífic tresor de llurs homilies, deu riquíssima de la doctrina catòlica i d'alta espiritualitat cristiana. La paraula de Déu, d'ella mateixa, té eficàcia i unció, i per a produir copiosos fruits de santedat n'hi ha prou desgranant-la amb ciència i devoció. D'altra banda la Sagrada Escripura, acompanyada de la Tradició, conté els fonaments dogmàtics de la nostra fe i de la doctrina cristiana. Es així,

doncs, que els fidels assistents amb assiduitat als comentaris de la santa Bíblia, ajustats a l'esperit de les encícliques *Providentissimus Deus* de Lleó XIII i *Spiritus Paraclitus* de Benet XV, així com de la *Divino affluente*, de Pius XII, en sortiran amb una fe més ferma i amb una pietat més enervorida.

Consemblant predicació bíblica, a guisa de lliçons sacres, hauria d'ésser sistemàtica, ço és a saber, d'un llibre sencer de la Bíblia. p. ex. l'Evangeli de Sant Mateu, de St. Marc, de St. Lluc, de St. Joan (o la Concòrdia d'eills), la profecia d'Isaïas, la Carta de St. Pau als Romans, el Llibre dels Salms, el Gènesis, l'Apocalipsis, el Llibre de Rut, les Epístoles de St. Pere... I per a major comoditat, així com aquells grans llibres de l'antic cristianisme, St. Joan el Crisòstom, St. Ambrós, St. Ciril, St. Agustí, St. Basilí... tenien els còdexs manuscrits, que el diace llegia des de l'ambó, i ells comentaven mot per mot el text integral de la Sagrada Escritura; avui podríem tenir la Bíblia de la trona, vull dir, una edició de la Bíblia en llengua vernàcula, estampada amb lletra grandeta, en una sèrie de volums, fàcils de tenir oberts a la trona, per a poder llegir el text troç per troç mentre el sermonador en fa el sagrat comentari. Les experiències fetes han donat magnífic resultat

màtics de la nostra fe i de la doctrina cristiana. Es aixís,

La homília o lliçó sacra fóra més adient per a la missa major de les 10: en les esglésies que podess'n fer-ho, a la missa de 8 jo hi posaria l'instrucció catequètica, a la de les 9 l'explicació de la moral, a la de les 11 la conferència dogmàtica. L'encarregat de cada mena de predi-

cació caldria que fos ordinàriament el mateix, tot l'any, en tots els diumenges que correu de octubre a juliol. Aital predicació no podria desplegar-se dignament sense una acurada formació eclesiàstica en el Seminari i a la Universitat catòlica (la majoria dels sacerdots hauria de passar-hi) i sense una bona biblioteca sacerdotal. Es per això que l'Obra del Culte faria una obra trascendent a la Parròquia, si dedicava anyalment una quantitat mínima de 1.000 pessetes a l'adquisició de llibres, que restarien inventariats en propietat de la Parròquia. Cada istiu, entre juny i juliol, el Vicari General encarregat del culte, després d'haver consultat els Canonges Lectoral i Doctoral i els Arxiprestes, presentaria a l'aprobació del Bisbe l'esquema de la predicació dominical del curs vinent, setembre-juliol. Dues qualitats o mèrits fan recomanable i summament útil aquesta predicació, val a dir d'una banda la claretat i justesa dels conceptes dogmàtics i doctrinals; de l'altra, l'escalf d'unció en llur aplicació a la pràctica moral de la vida cristiana, car alhora il·lustra l'intel·ligència i mou el cor.

No'm cal dir que fóra honest que l'Obra del Culte retribuís dignament el mestre d'aquestes lliçons, la preparació de les quals, per a ésser ben fetes, demanaria prou feina. Per amor de la brevetat m'és forçós d'ometre algunes menudències de metodologia o pedagogia eclesiàstica, que en tot cas podrien ésser objecte d'una instrucció o reglament dictat i aprovat en sínode diocesà o en concili provincial.

En poblacions importants un sacerdot, el mateix o diferent del que fa la lliçó sacra dels diumenges, entre setmana, al vespre, a l'hora que la gent ha deixat la fei-

na, podria tenir una o dues lliçons de sagrada Escripura fent veritable exègesis bíblica, portada a llur abast, sobre perícopes especials que fan dificultat o sota el punt de vista de crítica textual o literària o sota el punt de vista geogràfic, arqueològic, històric o exegetíc, amb preferència sobre el Nou Testament. De temps en temps eis oradors donarien un utilíssim complement a llur predicació dominical, si hi afegien algunes conferències de història, arqueologia i geografia, referent a llur matèria il·lustrada amb projeccions fixes o filmades. Annexa a la oficina del Vicari General hauria d'haver-hi un despatx que'n tingués col·leccions o jocs a préstec: si no fos que hi hagués alguna entitat, potser interdiocesana, patrocinada pels bisbes comprovincials, que en tingués incumbència especial, per al servei de les escoles, dels centres culturals i de les parròquies. Per a conferències ambulants és molt pràctic l'aparell «Lux».

En algunes esglésies un sacerdot podria proposar a les persones de comunió diària uns punts de meditació en una capella més recollida, la matèria podria ésser una perícopa glossada de l'Evangeli, un salm: podria durar uns deu minuts.

En quant a la predicació especial de missions, exercicis, novenaris, etc., és menester de reaccionar contra la rutina o la tonteria de cridar quasi sempre predicadors regulars, talment com si ells sols tinguessin la clau de la ciència eclesiàstica i la font de l'espiritualitat cristiana. Hem de pensar que els rectors o encarregats d'esglésies no voldran demostrar amb allò llur m'grada, llur pobre opinió dels seus col·legues de la clerecia secular. En canvi sabem el nom de religiosos, qui pujaven a la

trona d'una missió o anaven a fer el recès mensual del Seminari confessant pocs moments abans que no havien pensat encara de què parlarien. Que per cas els sacerdots seculars no mereixen prou confiança dels seus confreres ni prou estima dels seus companys? No és de raó, m'ho sembla, que la predicació de lliïment i bona paga sigui per als religiosos, mentre que la feixuga i molesta del ministeri parroquial resti per a la clerecia secular, que porta verament el pes del dia i de la xardor. Déu me'n guard de rebaixar injustament el ministeri dels regulars: mes la raó, la justícia i l'ordre jeràrquic obliguen a no menystenir ni la dignitat ni el bon nom de la clerecia secular. Em refio que no seré mai comprès.

12. L'experiència obtinguda a Catalunya ens manifesta la vigoria espiritual i cristiana, qu'infiltrava en les parròquies la pràctica dels Exercicis Espirituals tancats. Sembla que cal tornar-hi, mal pesi als qui par gelosia més que per la major glòria de Déu malmeteren aquest ministeri al qual utilíssimament s'havien lliurat alguns zelosos sacerdots. Que tenia defectes aquell mètode? També en té i pitjors el dels seus detractors envejosos. Quina cosa humana pot estar-ne exempta? Si estiràvem massa la força d'aquesta dificultat, tal vegada aniríem massa lluny, com tothom pot comprendre. Esmenem, en tot cas, els defectes dels homes, corretgim o millorem el mètode, però conservem, amb bona voluntat, la substància de la cosa, que en ella mateixa és bona.

L'instituir confraries i congregacions en la parròquia ho considero delicat: car, com depenen d'ordres religiosos, acostumen importar diversos esperits particulars:

tes, freqüentment rivals, i per altre cantó la finalitat que hom ha de cercar en elles i amb elles, s'obté, de sobres, si la parròquia, en els actes del culte i en l'exercici de l'Acció catòlica, pren l'embrenzida i extensió ministerial explicada.

13. Ara, d'aquests temes passem a un altre, que si no és més important, poc se'n deu faltar: l'escola catòlica. M'avenço tot seguit a dir, a dreta i a esquerra, que els catòlics de baix i del cap d'amunt, han de parar bon esment de no caure en els mateixos o semblants i pitjors defectes dels governants civils centralitzadors i monopolitzadors de l'escola. Especialment els eclesiàstics cuidem de no caure tampoc en l'error de preferir per a l'ensenyament de la religió i del catecisme l'escola a la parròquia. Hi ha ordres religiosos, destinats al ministeri apostòlic, que entretenen homes excel·lents en llurs confortables col·legis i en canvi no dediquen els homes necessaris a la predicació d'exercicis i missions, a la catequesis, a les obres socials, als obrers, als hospitals, a les presons, a les missions estrangeres, al conreu dels alts estudi eclesiàstics. Els pàrrocs i bisbes necessiten evitar i tallar a temps els primers brots de discòrdies i envejes entre les escoles parroquials i les particulars de laïcs i religiosos, o bé d'elles amb elles. L'antiga llei canònica de les canes avui tindria aplicació en el cas present, mes sense cap mena de privilegis, que dongui pretext a ningú per a barallar-se amb els que creu que poden fer-li ombra o nosa. Ni s'hauria de permetre que una entitat laica o religiosa tingués més d'una escola en la mateixa vila i el contrari del que fan els Jesuïtes, Es-

colapis, els Germans de les Escoles Cristianes. Si tenen tant de personal que pensin amb altres viles menys ateses, o si no, que vagin a terres de missions. Especialment és un deure pastoral de tallar amb energia la vilessa, poc o gens cristiana, d'aquells, que a major glòria de Déu, van per les cases disputant els alumnes a altres religiosos per a dur-los a llurs col·legis. Per diversos motius no entraré a l'exposició de principis teòrics ni d'experiències pràctiques de Pedagogia.

Cal encara fer present una idea: no sé si hem fet prou atenció al profit relativament migat, en comparansa de l'immens treball que representa l'escola i la gran despesa, tant de personal com de cabals. Per exemple ¿quants són els alumnes eixits dels col·legis, regits per sacerdots o religiosos, que en surten profundament piadosos i perseveren constants en les pràctiques cristianes? ¿Quants n'hi ha que podrien passar un examen detingut de la religió catòlica amb millor o igual nota que l'examen de ciències o literatura? Quants n'hi ha que en sortir dels col·legis religiosos saben passar el rosari o servir la missa? ¿Quants anys passen sense que surti d'un col·legi catòlic una vocació religiosa o sacerdotal? Hom ha remarcat que els més virulents sectaris venen dels col·legis religiosos (no val, però, d'estirar massa aquesta observació, qu'es trencaria). No hi ha millor indici que hi perdem el temps i que no portem els col·legis catòlics com caldria. Els sacerdots en els col·legis, majorment internats, s'hi gasten, i el jovent els mira més que com sacerdots i pares espirituals com mestres potser amohinadors i castigadors, per raó de la disciplina. ¿Creieu que els quinze o vint sacerdots, seglars o religiosos, que fan

marxar l'engranatge d'un col·legi no produirien un ministeri apostòlic, en realitat, més fecund i durador, regint parròquies o missions mancadés de servei sacerdotal? Res no dic del cas, per dissort massa freqüent, dels Superiors de col·legis més amatents al producte econòmic net, que dona el nombre de col·legials, que a llur veritable formació literària i educació moral, per la qual raó retenen nois, que amb la seva conducta i desaplicació nouen als seus companys. Un ballet de 12 anys ho deia un dia als seus companys d'un col·legi de Sarrià: «No'm treuran pas, car més volen la mèva pensió». Nosaltres els sacerdots no hem rebut missió apostòlica d'ensenyar matemàtiques ni química, però sí tenim missió divina de predicar l'evangeli a tota creatura. No sé si pecaré d'exagerat, mes arribaré fins a dir que si el ministeri parroquial és conforme en culte, en predicació, en catecisme, en obres culturals i religioses per a nois i noies; en conjunt i extensió donarà una formació espiritual superior i més sòlida a la de qualsevol col·legi dirigit per sacerdots. En el cas que el professor de l'escola, o del liceu oficial, o de l'aula universitària esdevingui positivament blasfemador, sectari, heterodoxe o desmoralitzador, els ciutadans i pares de família catòlics podrem i deurem fer ús dels drets que ens otorga la llei i el bon sentit, si no era que el bisbe—si té estrets lligams a Madrid—no ho destorbi, o bé no ho freni, com succeí a Barcelona en el cas F.-P. en temps del bisbe Reig.

Reconec que els precedents criteris poden ésser objecte d'ampla discussió i de llargs retocs. De forma que si hom insistia en la necessitat absoluta d'escoles lliures

catòliques, proposaré els següents dictàmens o postulats, com normes de direcció:

L'Estat o el Superior (eclesiàstic i tot), qui es reserva el monopoli de les escoles, de llurs programes, de llurs mètodes, de llurs títuls, abusa de la seva potestat.

Per tant l'autoritat civil o eclesiàstica ha de limitar-se a exercir, per mitjà d'inspectors competents i discrets i fidels, la seva vigilància damunt les escoles inferiors, mitjanes i superiors, per tal que els fills dels ciutadans hi rebin una educació intel·lectual i moral com dicta la raó i reclama la vida ciutadana, segons els principis segurs de la raó natural i de la vera fe. Cal vetillar, particularment, per la competència i diligència dels mestres i de tot el personal annex.

Pràcticament no hauria d'haver-hi distinció entre escola oficial i lliure, pública i privada, en quant a subvenció. És un contrasentit que l'Estat subvencioni l'escola dita oficial, aon els fills dels ciutadans tinguin entrada gratuïta, i els professors siguin ben retribuïts: i en canvi manqui de subvenció l'escola dita lliure o privada. Tots els ciutadans paguen llur contribució i els impostos: per tal tots tenen dret a que l'Estat subvencioni les escoles que represenen les justs exigències i la raonable necessitat de tots els ciutadans, de la majoria o d'una bona part. ¿Perquè també els professors d'una escola oficial o pública tenen el dret d'examinar i qualificar la competència o capacitat d'un alumne i d'acreditar-lo amb títul acadèmic: en canvi els professors d'una escola lliure o privada en són mancats? Admeto les conseqüències lògiques d'aquesta reflexió, car també els catòlics han d'ésser lògics tant en allò que afavoreix les nostres

justes aspiracions, com en allò, que contraria, potser, els nostres usos inveterats o les nostres immotivades prevencions o rutines.

Primer de tot, per tal que així l'Estat com els ciutadans ens posin entera confiança, és menester qu'alcem el nom de l'escola catòlica al nivell necessari. Vull dir, a un nivell superior al de l'escola oficial: que el local sigui capaç, higiènic, ben situat; que el mobiliari sigui pedagògic, digne, suficient; que el personal sigui apte, diligent, piados; que la direcció sigui noble, elevada, discreta, ben coordinada amb el personal docent i ben relacionada amb les famílies i amb les altres institucions docents de la localitat i de la regió; que hi hagi harmonia amb els de dins, cortesia amb els de fora i caritat amb tothom.

Segon, hem d'impulsar el jovent catòlic a la conquesta de l'Escola i de l'Universitat i l'hem de formar i ajudar per a reixir-hi. Quan tindrem un jove mestre, llicenciat, o doctor en lletres, en ciències..., el col·locarem a l'escola, li proporcionarem mitjans de major i més cultura, el guiarem amb consells i direcció pedagògica, maldarem perquè ensenyi matèries de la seva especial competència sense canviar-lo inconsideradament a altres coses, i procurarem a ultrança de donar-li una retribució igual o superior a la d'un professor de l'Estat, ja que l'Estat injustament s'entesti en no voler pagar-lo. Ens titllaran de sectaris. En tot cas el nostre sectarisme religiós és molt més legítim (car és fondat en raó i fe), que el sectarisme laic de l'Estat, contrari a la raó.

Terç, el nucli principal de les classes de lletres,

ciències, llengües, història, geografia, matemàtiques... fóra a càrrec de professors laics, bons catòlics, il·lustrats practicants. Les funcions 1, de rector; 2, prefecte d'estudis (?); 3, prefecte de disciplina i inspector dels grans; 4, director espiritual; 5, mestre de capella i inspector dels mitjans serien reservades als sacerdots, entre els quals es repartirien les classes de religió, moral i apologetica, i potser, filosofia. No dal dir que llur formació espiritual i intel·lectual, com llur aptitud pedagògica per a tractar i ben educar el jovent, hauria d'ésser molt excel·lent i distingida.

Quart, col·legis montats, si fa o no fa, així, crec que rendirien un resultat molt més positiu i durable de vida cristiana que els que tenim ara. Segons la diversa importància de les poblacions podria variar la gamma d'extensió o intensificació dels estudis, des de les primeres lletres fins als cursos superiors d'altres escoles i universitats, els quals el nostre jovent cursaria en el propi col·legi o en establiments oficials amb exercicis i repeticions fetes al col·legi.

Quint, els col·legials poden ésser externs, migpensionistes o internes: emperò la majoria cadria que fos sin migpensionistes (7/8 del matí fins a 19/20 del vespre); els interns han d'ésser els absolutament necessaris: donen molt poc de profit pedagògic i moral i causen molta feina.

El que s'ha dit cal aplicar-ho als col·legis de nenes i noies. Les mestres podrien ésser monges o professores, dotades de títol o diploma, encara que no sigui oficial, mentres sigui acreditat. A la funció de capellà i director espiritual caldria destinar-hi un sacerdot de molt

bones qualitats, cultura, distinció, pietat, elevació, tacte. Afegiré encara que les principals funcions religioses dels nostres col·legis m'estimaria que fossin celebrades a la parròquia, com també la missa dels diumenges.

No vull pas ventar-me d'encert en totes les coses apuntades, que si més no, reclamen un seriós examen i una discussió serena. Malgrat d'això estic segur que, al menys moltes d'elles, si es fèren, coronarien la prova amb excel·lents resultats. Hom em dirà que les coses damunt exposades poden ésser ben interessants, mes que llur realització suposa una caixa de cabals molt forta. Justament per això fa molt temps i anys que'm rosega la preocupació de trobar i encertar la deguda forma de recollir els cabals per a la manutenció de tota la clerecia (diocesana i interdiocesana) per al sosteniment de l'Obra del Culte, per a la subvenció de l'escola, de la propaganda i de l'acció catòlica, en els quals tres capítols podríem considerar que va tota la administració econòmica de la vida eclesiàstica personal i ministerial d'una diòcesis o arquidiòcesis.

14. Es una mena d'obsessió, al meu parer funestíssima, la de la majoria dels clergues, que sospiren per la subvenció i presupost de l'Estat, i en cerquen i donen un enfilall de raons, crec, fallacioses. Reconec que teòricament és admissible, i si volem, justa i tot, car l'Estat, per laïc que sigui, en principi no pot desentendre's del seu deure religiós, com una exigència natural i ciutadana: emperò en la teoria i en la pràctica enclou unes conseqüències que punxen i espurneguen. De fet l'Estat, a títol d'aïtal subvenció, presenta unes exigèn-

cies i reclamacions desmesurades, que ens són prou i masa conegudes, p. ex. la pertinàcia en volguer sempre l'intervenció seva en els nomenaments eclesiàstics, en les promocions episcopals... tan contràries a la raó natural com als sagrats canons; i l'Església entortolligada en els fils daurats del presupost esdevé una funcionària de l'Estat perdent molt sovint aquella independència i llibertat espiritual per adreçar la veu quan l'Estat o els seus funcionaris traspassen les llindees del dret, de la moral o de la mateixa fe. Qui sap si, analisant-ho bé, trobaríem ací l'última i la més eficaç causa de la present apostasia oficial de l'Europa? L'aparent cristianisme de Carles V i Maximilià, de Lluís XIII i Lluís XIV, de Felip II i Felip III ja era potser una negació inicial de la vera fe de Jesu-Crist, una destrucció velada de la vera Església catòlica. Es per tot això que, a mon vijarès, l'Església ha de resoldre el seu problema econòmic prescindint en absolut de l'Estat, per tal de salvaguardar la seva llibertat apostòlica i l'estimació del poble cristià.

El procediment, que m'acut, i com més hi penso, més m'hi refermo, estriba en l'antic precepte dels delmes i primícies, ajustat a les formes d'ara. En resum, jo voldria que els fidels majors es comprometessin a pagar a l'Església per mesos, per trimestres o per anys, la quota d'un tant per cent proporcional a llur renda o beneficis o soldada, repartida en tres capítols: 1. culte, 2. clerecia, i 3. acció. Qu'hom remembri el sistema de contribucions de l'Estat. Quant a la manera pràctica, hom aplicaria a la col·lecta i comptabilitat eclesiàstica els procediments emprats d'ordinari en la recaptació i ad-

ministració dels afers o de societats. Cada parròquia, cada bisbat, cada província eclesiàstica farien un presupost ni llarg ni curt de les despeses generals i especials, que seria l'índex del mínim de la quota a definir.

1. *Culte*: El diner del culte atenyria a la conservació i millores del temple i rectoria i edificis annexes, altars, mobiliari, despeses de cera, llum, vi, oli, etc.; compra, reparació i rentat de la roba blanca, albes, sobrepellitsos, corporals, purificadors, mantells, etc., adquisició i conservació de paraments, casulles terns, capes, càlzers, cupons, custòdies, patenes, canadelles, candelers, canalobres, aranyes orgues..., cooperació a les missions; despeses per les funcions ordinàries i extraordinàries, impresos, música, cantalles, predicadors, escolans, etc. La recaptació d'aquest capítul restaria per a cada església, però se'n treuria un tant per cent destinat a les despeses generals de l'Obra del culte interdiocesana.

2. *Clerecia*: El diner de la clerecia serviria a l'habilitació dels bisbes, vicaris generals, canonges, arxipresbiteres, rectors, vicaris, capellans, eclesiàstics jubilats o asilats. La dignitat clerical i la justícia cristiana exigeixen per a tot clergue una soldada proporcional a la seva categoria, de forma que pugui viure sense misèria, vestir decorosament i tenir estatge ben posat, i a més reservar quelcom per a la vellesa, malalties... ¿Perquè la clerecia no hauria de tenir una cooperativa, que adquirís en bones condicions grans estocs de cafè, sucre, vi, oli... robes, calçat, cera, mobiliari, llibres...?

3. *Acció*: El diner de l'acció comprèn les escoles lliures parroquials, diocesanes o provincials, i particularment l'Universitat, les obres de propaganda de paraula, per la bona premsa, per radiofonia, els cercles, patronats beneficència, i en general les despeses de les parròquies o diòcesis que no pertanyen específicament al nº 1 o 2.

Els capítuls 1 i 2 són fàcils d'establir: però el 3 costaria, car és indefinit: caldria amb tot això, determinar per a tal concepte una cotització mínima. Segons aquest triple presupost hom determinaria la quota mínima per cada un dels feligresos. Ultra de les raons dessusdites aquesta quota és instituída per tal de llevar les guixetes dels altars, de vedar les captes ni a títol de confraries, ni de cadires. El temple és la casa de Déu i d'oració, no de tràfec ni de brúgit de diner. Tota l'administració dels sacraments, baptismes, primeres comunions, casaments, enterraments, hauria de retornar a la forma apostòlica i ésser gratuïta, i podria ésser-ho amb la quota del diner del culte i clerecia. Especialment dels funerals a tota ultrança cal esbandir l'aspecte de mondanitat, que no es converteixin en «theatrum pro defunctis»: cal suprimir, l'ofertori i l'abús de la cera, etc., la comèdia de les tres misses que han d'anar al compàs (el porta aquell sacerdot que diu la missa més depressa), i la missa del perdó. Hi hauria una instrucció especial, conciliar, reguladora de les misses manuals i fundades. Igualment alguns apartats damunt dits demanarien una reglamentació dictada en el sínode diocesà o en el concili provincial.

La summa de la percepció dels n. 2 i 3 tindria una

caixa i administració interdiocesana provincial, que en fara repartiment conforme a l'instrucció rebuda del concili provincial, i se'n donaria compte, per balanç trimestral, als bisbes comprovincials. Es cosa manifesta que els fidels resten lliures de fer almoines manuals o fundades, destinades a una persona individual, o a un càrrec determinat, o bé a una destinació compresa en algun capítol dels n. 1, 2 i 3. En tots aquests casos hom observarà religiosament les prescripcions canòniques, conciliars o sinodals.

L'idea fóra, i caldria arbitrar-ne els mitjans per arri-var-hi, que les Juntes parroquials, diocesanes i metropolitanas per a l'escola i per a l'acció catòlica tinguessin fundades certes obres de major volum econòmic, com la Universitat, les Escoles especials interdiocesana, diocesana i parroquial, la bona premsa... a fi que sense neguits ni estretons poguessin desplegar llurs activitats. Convindria, però, estudiar com establir-les bé legalment per a no exposar-les als freqüents il·ladrònics estatals.

15. Aquesta exposició, per llarga que sembli, més que un pla totalment estructurat i concret, és un esboç esfumat només a guisa de suggerències, de la vida i administració eclesiàstica, la qual, si prenía una orientació vers les formes insinuades, crec que donaria major dignitat a la clerecia i major prestigi a l'Església Catòlica. Abans però d'estructurar-la menudament fóra necessari, al meu parer, que alguns eclesiàstics intel·ligents, assenyats i observadors, estudiessin acuradament l'organització i administració eclesiàstica de les esglésies d'Europa i Amèrica, i en portessin el corresponent raportatge i després els prelats constituïrien les sengtes

comissions o ponències diocesanes i metropolitana, que elaboresin els esquemes definitius a discutir i aprobar en els sínodes diocesans primer, i després en el concili provincial, el qual, seguit de la sanció de la sagrada Congregació consistorial, donaria la forma definitiva a la vida i administració eclesiàstica de les diòcesis catalanes.

Vetací, estimat Olaguer, aquesta flera d'insinuacions, que altra finalitat no tenen més que induir-te i moure alguns altres a reflexionar sobre els altíssims problemes apuntats i gravíssimes qüestions indicades pertinenents a la dignitat del culte i altesa de la vida cristiana. Que tots hi pensin atentament, serenament, i que per Déu i per les ànimes isguin i diguin noblement la seva opinió: car del concurs de tots en sortirà, amb l'ajut i la inspiració de Déu, la llum i l'encert.

Tal és el resum dels pensaments capdals que l'Oriol exposà en aquella i altres converses, que ens semblaren ben saboroses i molt assenyades.

Tot això t'he escrit senzillament pel bon nom cristià i per la major perfecció de l'Església Catòlica a Catalunya; saludant-te, de tot cor, com germà i servidor teu en Jesu-Crist

JORDI DE MONTSERRAT.

M. 29 juny 1942.
festa de St. Pere, apòstol.

LLETRA ADICIONAL

CATALUNYA MISSIONERA

Dolç Fidel,

Es la teva diada, festa de St. Fidel de Sigmaringen, màrtir de la Propagació de la Fe. Aqu'ell t'alcanci la fidelitat perpetua al sant servei de Déu amb aquella còpia de benestar temporal que sia plaent a la disposició divina, i amb la joia que't portarà avui la companyia dels teus parents i amiguets. Que per a molts anys, doncs, i per a sempre, t'anomenis i siguis fidel. Acomplert el primer deure propi del dia, ara—si et plau—anirà de conversa.

Aquesta matinada m'he despertat de cop, i no he pogut dormir més, capficat amb el meu somni. Com t'agraden les coses de terres llunyanes, t'ho escriuré. Pensava com les esglésies de terres catalanes, és a dir. de Catalunya, Mallorca i València, podrien esdevenir missioneres. Llegeix el que he pensat. Cada parròquia catalana apadrinaria la cristiandat d'un lloc de terra de missions de les Amèriques, de l'Àfrica, de les Índies, del Japó, o de

les illes del Pacífic. Els nens i nenes amb l'obra de la Santa Infància apadrinarien els seus nens i nenes cristians o infidels. Els joves i fadrins apadrinarien un o més seminaristes indígenes o europeus destinats a missions. Les joves i pubilles apadrinarien una o varies missioneres, religioses o seglars. Les persones grans apadrinarien la pàrroquia escollida en tot el demés. Particularment els clergues apadrinarien també el missioner de la dita parròquia i contribuirien parcialment a la sustentació del Seminari en terra de missions. L'obra parroquial i diocesana del culte cuidaria de la confecció i compra d'objectes i coses accessorïes al culte de la parròquia missionera. El Bisbe i el Capítol catedral apadrinarien pel seu compte el Vicari o Prefecte Apostòlic de la missió o regió escollida, d'acord amb la Congregació de Propaganda Fide. Alguna o algunes diòcesis catalanes podrien potser apadrinar més d'un Vicariat o Prefectura apostòlica.

La capta i els objectes de l'exposició de la Diada Missionera foren tramesos a la Congregació de Propaganda Fide: en canvi el padrinatge de la Prefectura o Vicariat apostòlic fóra millor de fer-lo directament del Bisbe al Vicari o Prefecte Apostòlic. Alguns romans o romanistes patiran escàndol d'aïtal criteri: més jo crec qu'és millor de fer-ho aixís com t'he dit, i ho aprobaran segurament aquells que tenen experiència d'aquestes coses. Per comentari d'aquesta lletra, t'aconsello i et prego que llegeixis i rumis les encíclicues i altres peces missioneres de Benet XV, Pius XI i XII. Això m'estalviarà que jo t'hagi de fer cap discurs. No res més, doncs. T'agrairé que si t'agrada el pensament que t'he indicat només,

puix no cal descapdellar-lo —tal és la seva claredat—, m'ho facis a saber. De part meua puc dir-te, que no tinc notícia que en cap país es realitzi un pla missioner semblant.

Qu'estiguis bé, que siguis bon minyó, i que avui les passis ben felices. Et dóna una tendra abraçada
el teu amic

JORDI DE MONTSERRAT.

T. 14 abril 1945.

Finito libro
sit laus et gloria
CHRISTO

o-O-o

Les presents LLETRES CATALANES foren
terminades d'estampar a guisa de manus-
crit en els obradors del Mestre RAMON
CASTEL·LVI, impresor de la vila de TOLOSA
DE LENGUADOC el dia 25 del mes de març
de l'any mil nou cents quaranta sis

BIBLIOTECA DE MONTSERRAT

13020100091084

BIBLIOTECA
DE
MONTSERRAT

Secció VI-a ^D

Format 12º

Número 850/3